

**MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS
PROGRAMINDAKİ “BİREYSEL SES EĞİTİMİ”
DERSİNE YÖNELİK PERFORMANS
ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

Betül YARAR

**Yüksek Lisans Tezi
Müzikoloji Anabilim Dalı
Yrd.Doç.Dr Cahit AKSU
2010
Her Hakkı Saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

Betül YARAR

MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ
“BİREYSEL SES EĞİTİMİ” DERSİNE YÖNELİK PERFORMANS
ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU

ERZURUM- 2010

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU danışmanlığında, Betül YARAR tarafından hazırlanan bu çalışma 14.../07.../2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Müzikoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

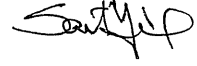
Tez Yöneticisi : Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Serhat YENER

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .... /...../.....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

1.1 MÜZİK EĞİTİMİ	3
1.2 MÜZİKSEL DAVRANIŞ.....	5
1.2.1 Müziksel Davranışın Bilişsel, Devinişsel (Psikomotor) Ve Duyuşsal Boyutları	6
1.2.1.1 Bilişsel Alan	6
1.2.1.2 Duyuşsal Alan	6
1.2.1.3 Devinişsel (Psikomotor) Alan	8
1.3 SES VE SES EĞİTİMİ KAVRAMLARI	10
1.3.1 Ses Eğitiminin Kapsamı	11
1.3.1.1 Şan Eğitimi	11
1.3.1.2 Şarkı Söyleme Eğitimi.....	12
1.3.2 Genel Müzik Eğitimi Bağlamında Ses Eğitiminin İlke ve Amaçları	13
1.3.3 Mesleki Müzik Eğitimi Bağlamında Ses Eğitiminin İlke ve Amaçları	14

1.3.4 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Dört Yarıyılı Kapsayan Bireysel Ses Eğitimi Dersinin İçeriği	15
1.4 MÜZİK EĞİTİMİNDE PERFORMANSIN ÖNEMİ	17
1.4.1 Performans Testleri.....	18
1.4.2 Performans Testlerinde Kullanılan Ölçekler	19
1.4.2.1 Kontrol Listeleri (Çeteleme Ölçekleri)	19
1.4.2.2 Dereceleme Ölçekleri (Likert)	20
1.4.2.3 Hem Çeteleme Hem Dereceleme Ölçekleri	21
1.4.3 Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Özellikler	23
1.4.3.1 Geçerlik	23
1.4.3.2 Güvenirlik.....	24
1.4.3.3 Kullanışlılık	24
1.4.4 Müziksel Performansın Ölçülmesinde İzlenen Yaklaşımlar	25
1.4.5 Performans Testi Hazırlama Aşamaları	26
1.4.5.1 Performansın Ölçülmesinde Temel Adımlar.....	26
1.4.5.2 Müzik Performansı Değerlendirme Aşamaları.....	27
1.4.6 Performans Testinin Verilerinin Analiz Edilmesi	28
1.4.7 Örnek Müzik Performansı Değerlendirme Ölçekleri	29
1.5 ÇALIŞMA KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN ÖLÇEĞİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	35
1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	42
1.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	43
1.8 VARSAYIMLAR	43
1.9 SINIRLILIKLAR.....	44
1.10 TANIMLAR.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 ARAŞTIRMA MODELİ.....	46
2.2 EVREN- ÖRNEKLEM.....	47

2.3 VERİLERİN TOPLANMASI.....	47
2.4 TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1 ÖLÇME ARACININ GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM .	520
3.2 ÖLÇME ARACININ GEÇERLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	54
3.2.1 Madde Geçerliklerinin İncelenmesi İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	54
3.2.2 Kapsam ve Yapı Geçerliklerinin İncelenmesi İle İlgili Bulgular ve Yorum	56
3.2.3 Ölçüte Dayalı Geçerlik İle İlgili Bulgular ve Yorum	56
3.3 ÖLÇME ARACININ KULLANIŞLILIĞI VE UYGULANABİLİRLİĞİ	58
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA	64
EKLER.....	68
ÖZGEÇMİŞ.....	74

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK “PERFORMANS ÖLÇEĞİ” GELİŞTİRME ÇALIŞMASI****Betül YARAR****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU****2010- Sayfa:75+IX****Jüri: Yrd. Doç. Dr. Serhat YENER****Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU****Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL**

Bu çalışma, Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçmelerinde kullanılacak bir Performans Ölçeği geliştirmek amacıyla, betimsel araştırma yöntemlerinden “Tarama” ve ilişkisel araştırmalardan “Korelasyonel” araştırma modelleri kullanılarak ele alınmıştır. Ölçeğin hazırlanmasında, ilgili lisans programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin içerikleri analiz edilmiş, ses eğitimi dersini açıklayan diğer mesleki müzik eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarının ders içerikleri analiz edilmiş, bu içeriklerden dersin çıktılarına işaret eden hedefler, davranışa çevrilerek ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçeğin geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik çalışmaları için yapılan ön ve son uygulama puanlarının değerlendirilmesinde istatistiki yöntemler kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışması ile ilgili korelasyon istatistiği sonucu güvenirlik katsayısı; .89 bulunmuştur. Geçerlik çalışmalarında da ölçeğin madde geçerlikleri, yüksek ilişkili çıkmış ve maddelerin anlamlı ölçmeler yaptığı sonucuna varılmış, ölçüte dayalı geçerlik sonuçlarında da ön uygulamalarda .85 ve son uygulamalar arasında da .91 gibi yüksek ilişkili sonuçlara varılmıştır. Ölçeğin kullanılabilirlik ve uygulanabilirlik çalışmaları kapsamında yapılan istatistiki işlemlerde de iki farklı uygulama arasında .79 oranında yüksek ilişki tespit edilmiştir ve ölçme aracının geçerli, güvenilir ve uygulanabilir sonuçlar verdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ses Eğitimi, Ölçme- Değerlendirme, Performans Testi

ABSTRACT
MASTER THESIS
STUDY OF DEVELOPING “PERFORMANCE SCALE” FOR INDIVIDUAL
SOUND EDUCATION COURSE IN THE UNDERGRADUATE CURRICULUM
OF THE DEPARTMENT OF TEACHING OF MUSIC

Betül YARAR

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Cahit AKSU

2010-Pages: 75+IX

Jury: Assist. Prof. Dr. Serhat YENER

Assist. Prof. Dr. Cahit AKSU

Assist. Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL

This study was carried out to develop a Performance Scale to be used in “Individual Sound Education” courses which exist in undergraduate curricula of the departments of teaching of music in faculties of education through the use of one of the descriptive research methods called “Scanning” and one of the relational research methods called “Correlational”. In the development of the scale, course contents of the “Individual Sound Education” courses as found in the related undergraduate programs were analysed; course contents of other higher education institutions which give professional music education were analysed and by means of these contents, scale items were formed by the transformation of objectives that point to outcomes of the course into conducts. Statistical methods were used in the evaluation of pre-test and post-test results for the validity, reliability and practicability of the scale developed. Reliability coefficient of the scale was found to be .89 in the related correlational statistics. In the validity analyses, validity of the items of the scale was found to be highly related and it was realised that the items made meaningful measures. In the criteria-based validity results, such highly related scores as .85 (in pre-test) and .91 (in post-test) were obtained. In the statistical processes within the usability and practicability of the scale, a high rate of relationship of .79 between the two different applications was detected and it was concluded that scale produced practicable results.

Key Words: Vocal Education, assessment and evaluation, performance test

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Çeteleme Ölçeği Örneği	20
Şekil 1.2. Dereceleme Ölçeği Örneği	21
Şekil 1.3. Hem Çeteleme Hem Dereceleme Ölçeği Örneği.....	22
Şekil 1.4. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi (12.Sınıf) Öğretim Programında Örnek Olarak Verilen Performans Değerlendirme Formu	30
Şekil 1.5. Alabama Birmingham Üniversitesi Müzik Bölümü Jüri Vokal Performans Değerlendirme Formu Örneği	31
Şekil 1.6. Vokal Performans Değerlendirme Formu Örneği	32
Şekil 1.7. Şan Performans Değerlendirme Formu Örneği	33
Şekil 1.8. İlköğretim 8.Sınıf Psikomotor Alan Davranışlarının Ölçülmesine Dönük Olarak Hazırlanmış Olan Bir Performans Gözlem Formu Örneği.....	34
Şekil 1.9. Tez Kapsamında Geliştirilen “Eğitim Fakülteleri Müzik Bölümü Ses Eğitimi Dersi Performans Değerlendirme Formu” Örneği	37
Şekil 2.1. Tez Kapsamında Geliştirilen “Eğitim Fakülteleri Müzik Bölümü Ses Eğitimi Dersi Performans Değerlendirme Formu” Örneği	50

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Atatürk Üniversitesi KKEF, GSEB, MEABD’ Da Yapılan “Ölçme Araçlı Ölçme” Sonuçlarının Ön-Son Uygulama Puanları Arasındaki Tutarlılığı Gösterir İstatistik Tablosu	52
Tablo 2. Atatürk Üniversitesi KKEF, GSEB, MEABD’ Da Yapılan “Uygulana Gelen Geleneksel Ölçme” Sonuçlarının Ön-Son Uygulama Sonuçları Arasındaki Tutarlılığı Gösterir İstatistik Tablosu	53
Tablo 3. Performans Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Göre Belirlenen % 27’lik Üst Ve Alt Grupların Her Bir Hedef Beceri Tarafından Ayırt Edilip Edilmediğini Gösteren “t Testi” Tablosu	55
Tablo 4a. Ölçme Aracı Kullanılarak Verilen Ön Uygulama Puanları İle Ölçme Aracı Kullanılmadan Verilen Ön Uygulama Puanları Arasındaki Korelasyon İstatistiği	57
Tablo 4b. Ölçme Aracı Kullanılarak Verilen Son Uygulama Puanları İle Ölçme Aracı Kullanılmadan Verilen Son Uygulama Puanları Arasındaki Korelasyon İstatistiği	58
Tablo 5. Farklı Örneklem Üzerinde Geleneksel Ölçme Yöntemi Ve Ölçme Araçlı Ölçme Yöntemi İle Yapılan Ölçüm Sonuçları Arasındaki İlişkiyi Gösterir İstatistik Tablosu	59

KISALTMALAR DİZİNİ

KKEF	:Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
GSEB	:Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
MEABD	:Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
GSF	:Güzel Sanatlar Fakültesi
T.D.K.	:Türk Dil Kurumu
AGSL	:Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi
SPSS	:The Statistical Packet for the Social Sciences

ÖNSÖZ

Müzik, beden eğitimi, resim, ev ekonomisi, endüstriyel sanatlar, laboratuvar uygulamaları alanlarındaki birçok hedef, kağıt ve kalem testleriyle ölçülemezler. Onun için, eğitimde performansı vurgulayan bu tür hedeflerin ölçülmesinde performans testleri denilen testler kullanılır. Bu testlerde, ya bir davranış yapılırken süreç gözlenir ya da belli işlem ya da işlemler sonucunda ortaya çıkarılan ürünün niteliklerine bakılır.

Eğitim alanında yapılan ölçümlerin daha objektif olabilmesi için, ölçülecek özelliğin çok iyi tanımlanmış olması, ölçüm yapanların, hedef davranışları açıkça biliyor olması ve her davranışın değerini öznellikten uzak olarak tespit edebilmesi gerekmektedir. Eğitimin Psikomotor Alan Davranışları ile ilgili çıktılarının, aynı amaç için geliştirilmiş olan performans testleri ile ölçülmesi söz konusu alan ile ilgili yapılacak değerlendirmelerin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada bilgi ve deneyimlerinden oldukça yararlandığım, başta danışmanım Yrd. Doç. Dr. Cahit AKSU' ya, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. A. Meral TÖREYİN' e, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Serhat YENER' e, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Bölüm Başkan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL' e, çalışmamda bana İngilizceden Türkçeye çevirileri ile büyük destek olan Eda YARAR 'a ve çalışmaya katkı sağlayan diğer tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederim.

GİRİŞ

Müzik eğitiminde kapsanan müziksel davranışların değerlendirilmesinde performans testlerinin önemi büyüktür. Bunun yanı sıra müzik eğitiminde performans testlerinin kullanımı pek de yaygın değildir. Müzik eğitiminin de nitelik kazanmasıyla birlikte performans testlerinin kullanımı; öğrencinin gelişimini ve başarı düzeyini izlemek, hedef davranışların ne oranda gerçekleştiğini takip etmek, eğitimde kullanılan metotların eksikliklerini tespit edebilmek ve etkili bir eğitim programı hazırlayabilmek açısından oldukça gereklidir.

Müzik eğitiminde olduğu gibi, özellikle bireysel olarak yapılan ve devinışsel davranışların ölçüldüğü sınavlarda yazılı bir ölçme aracı oluşturulmaması ölçme sonuçlarının nesnellikten uzak olmasına sebep olmaktadır. Hatta sınavı uygulayanların ölçüt davranışlar konusunda farklı görüşlere sahip olmaları tartışmalara yol açarak öğrencilerin sınavlarını ve sınav sonuçlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca ölçme aracının kullanılmadığı durumlarda, zaman zaman ön yargı ile hareket etme, duyguların önüne geçememe gibi nedenlerle fazla yüksek veya olması gerektiğinden çok düşük notlar verilerek sınavın güvenilirliğinin tehlikeye düşürülmesi de söz konusudur. Yazılı bir ölçme aracı kullanılmaması, performans hakkında geri bildirim almak isteyen öğrencinin bu konuda eksik bilgilendirilerek, gelişimi ile ilgili sağlıklı bilgi edinememesine sebep olacaktır. Ayrıca uzun vadede düşünüldüğünde öğretim sürecinin de gelişen-gelişemeyen, işleyen-işlemeyen yanları tespit edilemeyecektir. (Dalkıran,2008:118)

Boyle ve Radocy (1987) (Akt: Wapnick ve Ekholm, 1997) müzikal performans değerlendirmelerinin öznelliğinin doğal olduğunu öne sürmüşlerdir. Müzik sıralı işitsel duylardan oluşur. Müzikal performanslar için tüm değerlendirmeler beynin süzgecinden geçen bu sıralı işitsel duylara dayanır. Objektifliğin bu derece eksik olması, değerlendirme üzerine fikir birliği oluşmasının önemsiz olduğu anlamına gelmez. Eğer fikir birliği oluşmazsa değerlendirme anlamını kaybeder.

Müzik eğitiminde performans testlerinin sağladığı çok büyük yararlar vardır. Ancak, müzik eğitiminde performans testlerinde beklenen yararın daha çok sağlanabilmesi için bu testlerin sürekli geliştirilmesi gerekmektedir. Geliştirmede

izlenecek bilimsel yol, testin “hazırlanması, denenmesi(uygulanması) değerlendirilmesi ve dzltilmesi” evrelerinden oluşan “deneysel yaklaşım”dır. Bu yaklaşımla testin geliştirilmesi, onu uygulayacak lmecilerin yetiştirilmesi ile birlikte yürütülür. (Uçan,2005:95-104)

Günümüzde bu alanda yapılan son çalışmalar göstermektedir ki, müzik eğitiminin her geçen gün geliştiği ve ölçmenin de eğitimin önemli bir boyutunu oluşturduğu bu süreçte daha güvenilir bir lme için, geçerliği ve güvenirliği yüksek, kullanışlı ve sistematik lme araçları kullanılması gerekliliği ortaya çıkmış bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

“Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması” isimli bu araştırmanın problem durumunun, özlü ve net biçimde ortaya konulması için çalışmaya temel teşkil eden teorik altyapı, problemin geçmişi, günümüzdeki mevcut durum, konuya atfedilen önem ve yapılması gerekli çalışmalarla ilgili alan yazın, aşağıda genelden özele olacak şekilde detaylı ve sistematik olarak sunulmuştur.

1.1 MÜZİK EĞİTİMİ

Yalın ve sözlü anlatımıyla müzik eğitimi, “bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma”, “bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma” ya da “bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme sürecidir. (Uçan,2005:30)

Bilindiği gibi, bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme ve geliştirmede, en etkili süreçlerin başında eğitim gelir. Çağdaş eğitim, bilim, sanat ve teknik olarak adlandırılan üç genel konu alanını da kapsayan bir çerçevede düzenlenip gerçekleştirilmeye çalışılır. Müzik eğitimi ise, daha çok sessel ve işitsel nitelikli bir sanat eğitimi olarak, güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturur. (Akkaş,2005:10)

Bireyin davranışlarında oluşacak kalıcı izler “öğrenme” olgusu ile gerçekleşir. Öğrenme kavramı; üzerinde halen bilimsel çalışmaların sürdürüldüğü ve farklı teorilerle belli yönlerinin vurgulandığı bir kavramdır. Bu yönü ile farklı tanımları yapılmış olsa da en genel anlamda öğrenme: yaşantı sonucu davranışta meydana gelen nispeten sürekli bir değişiktir. (Kılıç,2002:143) Bu tanım içinde, öğrenmenin, davranışta oluşan bir değişme olduğu, bu değişimin tekrar ve yaşantı sonucu meydana geldiği ve bu değişikliğin öğrenme adını alabilmesi için, nispeten sürekli olması gerektiğinin altını çizmektedir.

İnsan yaşamında çok önemli bir rolü olan öğrenme, eski çağlardan günümüze filozof ve bilim adamlarının farklı biçimlerle tanımladıkları ve açıklamaya çalıştıkları

bir kavramdır. Günümüzde psikolog ve eğitimcilerin çok büyük bir kısmı öğrenmeyi, yaşantı sonucu kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlamaktadır.

‘Öğrenme’ olgusunun planlı olarak gerçekleştirilmeye çalışıldığı eğitim faaliyetleri, çoğunlukla planlı olmak zorundadır. Eğitim faaliyetlerinin dayandırıldığı planlar daha çok eğitim programları ile şekillendirilirler. Bu açıdan bakıldığında “*Eğitim programı*” , bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri gösteren planlardır. Eğitim programları okulların temelini oluşturur. Okullardaki tüm etkinlikler eğitim programı doğrultusunda düzenlenir. Kapsamlı bir eğitim programında öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlamaları, geziler, kısa kurslar, rehberlik vb. hizmetler de yer alır. Bu kapsamlılıkta hazırlanan eğitim programları, okul içindeki etkinliklerin düzenlenmesinde öğretmen ve yöneticilere rehberlik eder. (Erden,1998:52)

Eğitim programları disiplin alanı, eğitim bilimleri bulgularından faydalanarak, eğitim amaçlarının belirlenmesi, amaçların amaca dönük davranışlara dönüştürülmesi, eğitim ortamlarının hazırlanması, öğretme-öğrenme sürecinin uygulama boyutları ile ilgili esasların araştırılması, mevcut programların günün şartlarına uygun hale getirilmesi için değerlendirmeler yapmak ve kararlar almak durumundadır. Bu nedenle ilgili sahanın programlarının geliştirilmesine yönelik teknikler geliştirmek, eğitim faaliyetleri yürütecek elemanları yetiştirmek durumundadır. Program, eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için öğrencilerin karşı karşıya geldikleri, düzenli eğitim yaşantılarının tümü olarak tanımlanmaktadır. (Beydoğan,1998:12)

Müzik eğitimi tüm bu kavramların şekillendirdiği çalışma alanları içinde gerçekleşir. Yani müziksel davranış değişiklikleri, müzik eğitim programları ile ve müziksel planlı öğrenmelerle oluşur.

Eğitimle birlikte, insanın yapısal gelişimi ve davranışsal oluşumu hedeflenmektedir. Planlı ve programlı bir eğitim şekli, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, kendi içinde tutarlı ve dengeli olan, aynı zamanda da, günümüz toplumlarının ihtiyaç duyduğu özellikleri bünyesinde barındıran bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Her birey örgün düzeyde eğitim ve öğrenimini sürdürürken çok yönlü bir müzik ortamı içinde bulunur. Çocukların ve gençlerin sağlam bir ruh ve kişilik eğitimi almalarında müzik eğitiminin önemli bir yeri vardır.

1.2 MÜZİKSEL DAVRANIŞ

Yaşadığı ortamda müzikle etkileşim halinde olan insan, müzik dinleme, şarkı söyleme, çalgı çalma, müzik eşliğinde dans etme, müzik yaratma gibi çeşitli müziksel davranışlar edinir. Müziksel davranış; müziksel okuma ve yazma davranışları, müziksel dinleme (işitme) davranışları, müziksel performans (bir çalgı çalma ya da şarkı söyleme) ve müzikle ilgili diğer bilişsel davranışlar olmak üzere dört ana başlıktan meydana gelmektedir.

Müziksel İşitme: Müziksel olarak duyulan sesleri algılama, tanımlama, ayırt etme çözümlenme davranışlarını içerir ve böylece bireylerin;

1. Yatay aralıkların (tek ses) yinelenebilme derecesi, birbirinden bağımsız soyut seslerin yüksekliklerini algılama yeteneği,
2. Dikey ses kümelerinin (iki-üç-dört ses) yineleyebilme derecesi, seslerin birbirleri ile olan ilişkilerini algılama yeteneği,
3. Ezgilerin (karma ve aksak) yinelenebilme derecesi, müzik belleğinin kapasitesini ölçme yeteneği,
4. Ritim kümelerini (karma ve aksak) yineleyebilme derecesi, ritim yeteneği ile ilgili ölçümlerin değerlendirilmesinde fikir verir.

Müziksel Okuma: Bir müzik yazısını müziğin harfleri olarak nitelendirebilecek notaların ad, yükseklik, süre (ritim), hız, gürlük ve ayrıntılar ile seslendirmeye müziksel okuma (solfej) denir. (Ece,Kaplan,2008)

Müziksel Yazma: Sesleri müzik yazısının öğeleri ile ifade etmeye denir. (Özgür, Aydoğan,1999:4)

Müziksel performans: “Çalma, söyleme, yönetme”, Seslendirme/Yorumlama, Besteleme-Doğaçlama davranışlarını kapsayan performanslara denir. (Uçan, 2005:95)

1.2.1 Müziksel Davranışın Bilişsel, Devinişsel (Psikomotor) Ve Duyuşsal Boyutları

Herhangi bir insan davranışı ele alındığında bu davranış türleri, genellikle bir arada bulunur. Yani, saf bilişsel veya duyuşsal davranış bulmak zordur. Genellikle bir davranışın hem duyuşsal hem bilişsel hem de psikomotor ögesi bulunur. Psikoloji bireylerin hem bilişsel (dikkat, öğrenme, bellek, zeka, yetenek, vb.), hem duyuşsal (tutumlar, ilgiler) hem de psikomotor davranışlarını konu edinir. (Bacanlı,2009:10)

Müziksel algı, duyu organları aracılığıyla müziği anlamlandırma ve müziğin farkına varmadır. Müziksel davranış, bilişsel, duyuşsal, devinişsel yönleriyle üç boyutludur. Özünde farklı yapıları olan bu algılama türlerinin bütünleşmesiyle müziksel algılama oluşur.

Uçan, müziği; duyuşsal, bilişsel, devinişsel boyutlarının yanı sıra sezışsel yönüyle de ele almıştır. Müziği *duyuşsal anlama*, istenç(irade) ve anlıktan ayrı olarak işleyen bir süreçtir. Bu süreç, duyumsanan müzikten etkilenme/duygulanma, müziğin etkisine kapılma, kendini müziğin etkisine kaptırma davranışlarıyla kendini belli eder. Müziği *devinişsel anlama*, istenç ve anlıkla kısmen birlikte veya bağlantılı olarak işleyen bir süreçtir. Bu süreç, devimlenen/devimsenen müziğin direk etkilerini yüz, el-kol ve beden devinimleriyle dışa vurma, ifade etme davranışlarıyla kendini belli eder. Müziği *sezışsel anlama*, içgüdü-anlak ya da anlak-içgüdü bireşimi olarak işleyen bir süreçtir. Bu süreç, sezinlenen müziğin bütününü ve onunla ilgili bağlantıları, açık-seçik bir belirti veya kanıt olmaksızın bir anda fark etme, yakalama, kavrayıverme, sezme, sezip bulma(keşfetme) davranışlarıyla kendini belli eder. Müziği *bilişsel anlama* ise, istenç ve anlıkla birlikte işleyen bir süreçtir. Bu süreç bilişsel olarak algılanan müziğe bir yandan anlam verme, anlam yükleme; diğer yandan müziğin anlamını belirtme, ortaya koyma, gösterme, açıklama davranışlarıyla kendini belli eder. (Uçan,2005:120)

1.2.1.1 Bilişsel Alan

Bilişsel davranışlar semboller kullanarak meydana gelen öğrenmeleri kapsar. İnsanlar semboller yoluyla çevreleriyle etkileşime girebilirler, zihinsel işlemler

yapabilir, düşünür ve problem çözebilirler. Bilişsel öğrenmelerde daha çok zihinsel faaliyetler ön plana çıkar.(Erden, Akman,2008:188)

Bilişsel Alan Hedef Ve Davranışların Aşamalı Sınıflandırılması

1.Bilgi

Terimlerin bilgisi

Olguların bilgisi

Araç-gereçlerin bilgisi

Alışların bilgisi

Yönelimler ve aşamalı dizilerin bilgisi

Sınıfların ve sınıflamaların bilgisi

Ölçütlerin bilgisi

Yöntemlerin bilgisi

İlke ve genellemelerin bilgisi

Kuramların ve yapıların bilgisi

2.Kavrama

Çevirme

Yorumlama

Öteleme(Kestirme)

3.Uygulama

4.Analiz

1.2.1.2 Duyuşsal Alan

Duyuşsal alan; ilgi, tutum, motivasyon, akademik benlik, saygı, sevgi, hoşlanma, özgüven, değer verme, hoşgörü gibi duygusal eğilimlerle yakından ilişkili davranışlardan oluşur. Bunlar bağımsız birer hedef davranış olarak belirlenmekle beraber bilişsel ve devinişsel alanlardaki davranışların kazanılmasını da kolaylaştırmaktadır. İlgi, tutum gibi duyuşsal davranışlar, bireyler hakkında güçlü bilgiler verir ve bu bilgilerden yararlanılarak bireylerin gelecekte neler yapıp

yapamayacağı tahmin edilebilir. Çünkü bu alandaki davranışlar bir ögenin farkında olmaktan, belirli davranışları kişilik haline getirmeye kadar birçok hedefi kapsamaktadır. (Doğan,2009:97)

Duyuşsal alanla ilgili yeterlikler, duyuşsal özelliğe konu olan duygu ve eğilimin özümsemesindeki belli başlı yeterliklerdir. Bir duygu ya da eğilimin, kişiliğin bir yönü olarak, bireyin olay veya durumlara bakış açısını ve dünya görüşünü oluşturarak, bu davranışları kontrol edebilme gücü ile ilgili edinimleri ifade eder. (Özçelik, 1998:90)

Duyuşsal Alan Hedef Ve Davranışların Aşamalı Sınıflandırılması

1.Alma

Farkında olma

Almaya açık olma

Dikkatini yöneltme

2.Karşılık Verme

Uysal davranma

Karşılık verme isteği gösterme

Karşılık vermekten tatmin duyma

3.Değer Verme

Kabullenme

Taraftar olma

Adanma

4.Bütünleştirme

Değerleriyle uyumlaştırma

1.2.1.3 Devinişsel (Psikomotor) Alan

Duyu organları, zihin ve kasların birlikte çalışması sonucu ortaya çıkan davranışlar, psiko-motor olarak adlandırılmaktadır. Yürüme, konuşma, yazma gibi

günlük yaşantımızda sürekli kullandığımız beceriler ile basketbol oynama, müzik aleti çalma, masa, sandalye yapma gibi uzmanlık gerektiren beceriler psiko-motor davranışlara örnek verilebilir. (Erden, Akman,2008:213)

Devinişsel becerilerin, karmaşıklik ve zorluk dereceleri bakımından standart biçimi yoktur. Hedef alınan beceri, zihin ve kas koordinasyonu bakımından kolay olabileceği gibi zor da olabilir. Hedef alınan beceri, belli hareketlerin yapılmasını gerektirdiği gibi bu hareketlerin belli bir sıra veya uyum içinde yapılmasını da gerektirebilir. Bu standart uyuşmazlığın sebebi devinişsel becerilerin öğretilmesinin zor olması değil, bilişsel öğrenmeler kadar üzerinde uğraşılmasıdır.(Özçelik,1998:82)

Devinişsel Hedef Ve Davranışların Aşamalı Sınıflandırılması

1.Algılama

Duyuşsal uyarılma

İşaret seçme(hangi işaretlere, ne yapacağına karar verme)

Çevirme (algıyı harekete bağlama)

2.Kurulma

Zihinsel kurulma

Bedensel kurulma

Duygusal kurulma

3.Kılavuzla Yapma

Taklit

Deneme (Davranışa erişmeye çalışma)

4.Mekanizma(Hareketle ilgili davranımları birlikte ve belli ölçüde uyum içinde yapma)

5.Karmaşık Faaliyet(Beceri haline getirme)

Kararsızlığı giderme

Otomatik icra(enerji ve zamandan ekonomi)

6.Duruma Uyuma

7.Yaratma(yeni devinişsel beceriler veya ürünler ortaya koyma), (Özçelik, 1998:90)

1.3 SES VE SES EĞİTİMİ KAVRAMLARI

T.D.K.’nın yayınladığı ‘Türkçe Sözlük’te ses; kulağın duyabildiği titreşim olarak tanımlanmaktadır. (www.tdk.gov.tr)

Ses, kulağın ilemesiyle beyni uyarıcı etkiyi sağlayan fiziksel bir olaydır. Sesin var olabilmesi için bu etkiyi yaratan bir kaynak, uyarıcı etkinin kulağa kadar gelmesini sağlayan ortam ve ayrıca bu etkiyi saptayacak kulak ve beynin bulunması gerekir. Bunlardan birinin yokluğu durumunda ses de yoktur. Ses ancak bu üç öge sayesinde var olabilir. (Çevik,1999:13)

Türkçe’de ses kavramını Gazimihal Musiki Sözlüğünde, “Sesi; avaz, ötü olarak, şanı ise; çağırğı, cırlamak ve ses sanatı” olarak tanımlamıştır. Ancak 1960’lı yıllarda önerilen kullanılan bu sözcükler, günümüzde istenilen anlamı karşılamadığı için yaygın olarak kullanılmamaktadır. Dilimizde insan sesi karşılığında kullanılan, özgün bir terim bulunmadığı için insan sesi yerine “ses” sözcüğü kullanılmaktadır. Sesin tanımı hangi dilde ve nasıl yapılırsa yapılsın, değişmeyen öğeleri; titreşen cisim, bu dalgaları yayan ortam ve algılayabilen duyu organlarıdır. (Töreyin,2008:31-32)

Bu çalışmanın probleminde sözü edilen ses, insan sesinin eğitimi ile ilişkili olduğundan, bu paralelde ses eğitiminin ne olduğu veya ne olması gerektiği ile ilgili çeşitli tanım ve açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Ses eğitimi, şarkı söyleme sanatında müzikal davranışları geliştirmeyi amaçlayan sanatsal ve teknik çalışma sürecidir. (Say,2005:475)

Bir başka tanımda Ses eğitimi; “bireylere sesini, konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapısına uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı-programlı bir etkileşim sürecidir.” (Töreyin,1998) şeklinde açıklanmıştır.

Çevik (2006) Ses eğitimi; “Bireyin sesini, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları

kazandırma sürecidir” şeklinde tanımlamakta ve devamla; “Bu süreç bireysel olarak düzenlenebileceği gibi topluluğa yönelik de programlanabilir. Aynı zamanda disiplinler arası bir performans alanı eğitimi olup, tıp bilimi, (foniatri) dil bilimi, yöntem bilim, psikoloji, stil bilgisi, müzik kuramları bilgisi, piyano çalma becerisi v.b alanlarla iletişim kurmaktadır. Bu eğitim sadece soyut bir yaklaşımla, duyumlara bağlı olarak örneklendirme yansılama yöntemiyle değil, aynı zamanda ses organlarının fizyolojisi ve işlevlerine ilişkin konularda bilgilendirme ile de pekiştirilerek, genel amaçlar doğrultusunda yapılmalıdır” demektedir.

1.3.1 Ses Eğitiminin Kapsamı

Ses eğitimi, şan eğitimi ve şarkı söyleme eğitimi, temel olarak sesin doğru ve etkili kullanılmasıyla ilgili olan bazı ortak davranışları kapsayan ancak amaç ve seviyelerine göre değişiklik gösteren kavramlardır. Bu üç türdeki ses eğitimleri birbirleriyle yakından ilişkilidir ve birbirine bağlıdır. Bundan dolayı bu üç kavramın birbirlerinin yerine kullanılmakta olduğu görülmektedir. Ses eğitiminin tanım olarak çevrelediği evren içinde bulunan söz konusu diğer eğitimlerin tanımları da şu şekilde yapılabilir.

1.3.1.1 Şan Eğitimi

Fransızca şan (chant) teriminin gerçek anlamı; 'dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak için sesi işlemek, yetiştirmek, ses müziği sanatı, tekniği ve insan sesiyle oluşturulan teknik sesler bütünlüğü' dür. (Töreyn, 2000) “Şan” kelimesinin bir başka anlamı da, Türkçe sözlükte ‘insan gırtlğından çıkan ve perde ayırımlarıyla çeşitli duyumlar uyandıran ses dizisidir’ (<http://www.tdk.gov.tr>) şeklinde sunulmaktadır.

Şan eğitimi kavramı; ses eğitiminin içinde, özellikle mesleki müzik eğitimi kapsamında ve ses eğitiminin gerektirdiği temel davranışların üzerinde oluşturulan, ileri teknik ve artistik düzeyde şarkı söyleyebilmeyi ve sese dayanıklılık kazandırmayı amaçlayan mesleki, ileri bir ses eğitimidir. (Töreyn,1998:10)

Müzik eğitimcisi için şan eğitimi, opera şarkıcılığı eğitimi kadar olmasa bile, genel ve özgen müzik eğitiminin gerektirdiği ses eğitiminden daha üst düzeyde şarkı söyleme eğitimi gerektirir. Burada, ses eğitiminin temel ilke, amaç ve öğeleriyle, hedef davranışlarında fark yoktur, ancak, düzey ilerledikçe müzikalite ve artistik söyleme biçimlerindeki fark belirginleşerek, yüksek performans gerektirir.

1.3.1.2 Şarkı Söyleme Eğitimi

Şarkı söyleme eğitimi kavramı, şarkı öğretimini içine alan, bireylere ses eğitiminin gereklerine uygun olarak, doğru, güzel ve etkili şarkı söylemeyle ilgili davranışların kazandırıldığı ve özellikle genel ve özengen (amatör) müzik eğitimi kapsamında uygulanan bir ses eğitimidir. Şarkı söyleme eğitimi, şarkı öğretimindeki, ritm, ezgi, dil ve işitme çalışmalarının yanında, sesini doğru, güzel ve etkili kullanma davranışlarını kazandırmayı amaçladığı için, özellikle ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında uygulanır. (Töreyin,1998)

Özetle “şarkı söyleme eğitimi”; ilköğretim öncesi eğitimden, yüksek öğretim ve daha ileri eğitim düzeyindeki bireylere kadar, program hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaları, öncelikle anadilde ve ulusal kültürden yola çıkılarak eğitim müziği dağarında bulunan eğitsel, şarkıları, tür ve yapı özelliklerine göre, doğru, etkili ve güzel olarak söylemeyi sağlayan davranışların kazandırıldığı, ses müziği türleri ve özellikleri, ses sağlığının önemi ve korunması konularını da kapsayan, özellikle genel müzik eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilen özel bir alan eğitimidir.

Ses eğitimi kapsamında bulunan şarkı söyleme eğitimiyle, şan eğitimi arasındaki fark hedef davranışlarının değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Şan eğitiminde, şan eğitimi için özel olarak bestelenmiş eserlerin, en üstün teknik, müzikalite ve sanat boyutuyla söylenmesine yönelik davranışlar kazandırılması amaçlanırken, şarkı söyleme eğitimi, anatomik ve fizyolojik yapıya uygun bir şekilde, şarkının tür ve müzik özelliklerine göre doğru, güzel ve etkili biçimde söylemeye yönelik davranışların hedeflendiği bir ses eğitimidir. Şarkı söyleme eğitimi, şan eğitiminin temelini oluşturmaktadır.

Şarkı söyleme eğitimi; çoğunlukla genel ve özengen(amatör) müzik eğitimi kapsamında, temelde ses, nefes ve dil unsurlarının doğru, etkili ve güzel kullanılmasını, ayrıca müzikle ilgili olan hedef davranışların kazandırılmasını amaçlar, şan eğitimi ise; daha ileri bir düzeyde disiplin gerektiren, sese dayanıklılık ve esneklik kazandıran, artistik ve sanatsal unsurları içinde barındıran, opera sanatçılığını da kapsayan özel bir mesleki eğitimidir.

1.3.2 Genel Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin İlke ve Amaçları

İlke, sözlük anlamına göre, temel düşünce, temel inanç, unsur, umde, prensip, her türlü tartışmanın dışında sayılan öncül, davranış kuralıdır. (www.tdk.gov.tr)

Bu tanıma göre ses eğitiminin ilkeleri; ses eğitiminin sağlanabilmesi için planlanan kurallar, temel prensipler, düşünceler ve davranışları gerektiren kurallardır.

Temel ses eğitimi, her yaş ve her nitelikteki sesler için öncelikle eğitsel amaçlar doğrultusunda konuşma ve şarkı sesinin doğru kullanımına yönelik temel davranışları kazandırma sürecidir. Bireysel olarak programlanabildiği gibi topluluklar için de düzenlenebilir. Eğitimin planlanarak uygulanması süreci, öğrencide geliştirilmesi hedeflenen davranışların önceden belirlenerek sıralanması, yaş ve ses özelliklerine uygun öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi ve bu düzenlemelerin beklenen davranışları geliştirip geliştirmedeğinin ortaya konulması için gerekli verileri elde etmeyi ve değerlendirme aşamalarını kapsamaktadır. (Çevik,2006)

Çevik (2006) temel ses eğitimi programının hedeflerini;

a) Sesin kullanımı için uygun ve doğru bir bedensel duruşu alma ve zihinsel olarak hazır olma, doğru solunum yapma becerisini kazandırma,

b) Ses üretme (fonasyon) ve üretilen sesin frekansına uygun rezonans bölgelerini kullanarak sesi doğru bir entonasyonla ve doğru yere yerleştirme, ses bölgeleri (register) arasında bağlantı kurma, sesi büyütüp zenginleştirme, doğal ve abartısız bir söyleyişi gerçekleştirme becerisini kazandırma,

c) Konuşma ve şarkı söylemede dilin anlaşılır olması için ses üretimi (fonasyon) sürecinde konuşma dilindeki sesli ve sessizleri iyi ekleme, doğru tonlama ve vurgularla kullanma bilgi ve becerilerini kazandırma,

d) Temel düzeyde kazandırılan davranışlara dayalı olarak sesin kullanımında müziksel duyarlılığı geliştirme,

e) Temel düzeyde kazandırılan davranışlar doğrultusunda küçük ölçekli eğitim materyalleriyle (alıştırmalar, öncelikle ana dilde şarkılar, eğitim müziği örnekleri ve halk türküleri) bir dağar oluşturma şeklinde ifade etmiştir.

1.3.3 Mesleki Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin Amaçları

Mesleki müzik eğitimi, bu mesleğin gerektirdiği düzeyde yeteneğe sahip bireylere, örgün eğitim kurumlarında, alanlarında uzman ve yetkin öğretmenler tarafından belli programlarla verilir. Bu bağlamda ses eğitimi ise, buna uygun müzik ve ses yeteneği olan bireylere, buldukları eğitim kurumunun amaçları doğrultusunda hazırlanan programlarla, alan uzmanı ses eğitimcileri tarafından verilir. (Töreyin,2008:107)

Mesleki müzik eğitimi bağlamında ses eğitimi, üniversitelerin eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği anabilim dallarında, güzel sanatlar fakülteleri müzik bölümlerinde, güzel sanatlar liselerinde, konservatuvarların opera, şan, koro ana sanat dallarında verilmektedir. Bu kurumlarda verilen mesleki ses eğitiminin, düzeyi ve programları, verildiği eğitim kurumunun amaçlarına göre farklılık göstermektedir.

Çevik (1996) mesleki müzik eğitimindeki ses eğitimi uygulamalarını “İleri Ses Eğitimi” kavramı altında açıklamakta ve ileri ses eğitiminin ilke ve amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır.

- a) Konuşma ve şarkı söylemede solunumu denetleme, soluk basıncını farklı dinamiklerde kullanma ve uzun cümlelemeler için gerekli olan solunumu denetleme becerisini geliştirme
- b) Sesi üretme ve doğru yere yerleştirme, doğru ve temiz ses elde etme, rezonans bölgelerinde sesin doğuşkanlarını güçlendirerek gürlük genişlik ve tınıyı geliştirme pürüzsüz, estetik niteliği yüksek ses elde etme becerisi kazandırma.
- c) Konuşma ve şarkı söylemede, kullanılan dili açık ve anlaşılır biçimde, sesli-sessiz fonemleri eklemeyerek (artikülasyon) doğru bir söyleyiş(telaffuz), anlamına uygun olarak doğru tonlama ve vurgulamalarla (diksiyon)kullanma becerisi kazandırma.
- d) Sesin teknik gelişimine dayalı olarak müziksel duyarlılığı üst düzeyde geliştirme, etkili bir seslendirme- yorumlama becerisi kazandırma,
- e) Ses üretiminde işlevsel olan organları tanıtmaya bu organlar arasında gerçekleştirilen eşgüdümü kavratma ve ses sağlığı konusunda bilgilendirme,
- f) Müzik öğretmenliğinin gerekleri doğrultusunda, farklı müzik türlerini, kültürlerini, tarihsel dönemleri yansıtan eğitsel ve sanatsal nitelikli, geniş bir şarkı repertuarına sahip olması için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırma,

g) Müzik öğretmeni olarak, öğrencilerinin seslerini, belirlenen hedefler doğrultusunda eğitme bilgi ve becerisini kazandırma şeklinde belirtmiştir. (Çevik,1996)

Özetle, müzik eğitimi anabilim dallarında verilen temel ses eğitiminin amacı, müzik öğretmeni adayının mesleki yaşamında, sesini, sınıf ortamında eğitsel amaçlarla kullanabilme, bu yöntemle öğrencilere örnekler verebilme ve beğeni düzeylerini geliştirebilme, çeşitli korolar ve ses toplulukları oluşturabilme, eğitim müziği dağarında bulunan nitelikli şarkılardan oluşan bir repertuar hazırlayarak öğrencilerini ilgi ve yetenekleri doğrultusunda aktif hale getirebilmesini sağlamaktır.

1.3.4 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Dört Yarıyılı Kapsayan Bireysel Ses Eğitimi Dersinin İçeriği

Bireysel Ses Eğitimi I

Müzik eğitiminde insan sesinin oluşumu, gelişimi ve bireysel ses eğitiminin önemi. Ses ve ses organlarının yapısı, mekanizması ve fonksiyonları ile sesin oluşumu, bedensel ve zihinsel olarak şarkı söylemeye hazırlanma, gevşeme ve uyanık olma bilinci kazanma çalışmaları. Doğru solunum alışkanlığı, sesi doğru yerde ve doğru bir entonasyonla üretme, ve rezonans bölgelerinde sesin harmoniklerini (doğuşkanlar) güçlendirme ve doğru artikülasyon becerisi kazandırmaya yönelik alıştırmalar (tek ses, 2'li,3'lü,4'lü,5'li sıralı sesler, arpej vb. seslerle legato, staccato uygulamalar ve konuşma çalışmaları). Piyano eşlikli halk türkülerinden yararlanarak Türk dilinin ünlü ve ünsüzlerini doğru artikülasyonla oluşturma çalışmaları ve bu çalışmaları konuşma kusurları olan öğrencilerin eğitiminde kullanma. Doğru solunuma dayalı doğru fonasyon, doğru rezonans ve doğru artikülasyonun eşgüdüm içerisinde oluşturulabilmesine yönelik bireye özgü ses alıştırmaları. Ses alanlarını (rejistr) fark ederek doğru ve uygun registr geçişlerine yönelik alıştırmalar. Doğru sesin oluşumunda gereken eşgüdümün sağlanabilmesine ve doğru entonasyonla müzikal duyarlılığı geliştirmeye yönelik ses eğitimi gereçlerini kullanma (ses alıştırmaları, ses etütleri ve düzeyine uygun piyano eşlikli eserler).

Bireysel Ses Eğitimi II

Doğru ses oluşumuna ilişkin koordinasyon çalışmalarını, konuşurken ve şarkı söylerken alışkanlık haline getirmeye yönelik uygulamalı çalışmalar. Öğrencilerin doğru ses üretmeye yönelik olarak bireysel ses özelliklerine uygun ses alıştırmaları (5'li, arpej, 6'lı, oktav ve atlamalı seslerle legato ve staccato alıştırmaları). Çalışılan etüt ve eserleri seslendirmeden önce teknik ve müzikal analizi yapmaya ilişkin bilgi ve davranışlar. Bireysel ses özelliklerine uygun olarak, rejistr geçişlerinin doğal ve kolay yapılmasına ilişkin teknik çalışmaları, ses etütleri ve eserlerde uygulayarak rezonans geliştirme çalışmaları. Ses alıştırmaları ve ses etütleri ile kazanılan doğru ses kullanmaya ilişkin davranışları, düzeye uygun eserlerde uygulama ve pekiştirme. Ses özelliği, teknik ve sınıf düzeyi göz önünde bulundurularak repertuar belirleme, buna uygun müzikalite ve yorum (f, mf ve p gibi nüanslarla, moderato, andante gibi hareket terimleriyle) çalışmaları.

Bireysel Ses Eğitimi III

Birinci yılda öğrenilen doğru ses üretme, kullanma ve korumaya yönelik davranışları, ulusal ve evrensel ses eğitimi dağarına ilişkin eserlerde uygulayarak repertuar geliştirme. Sesi güçlendirmeye ve ses sınırlarını genişletmeye yönelik ses alıştırmaları ve ses etütleri çalışmaları (oktav, 9'lu, 12'li, sıralı ve atlamalı seslerle legato ve staccato çalışmaları). Müzik öğretmenliğinin gerekleri doğrultusunda, öğrencilerinin seslerini, buldukları yaş ve eğitim düzeyini dikkate alarak kullandırma becerisi kazandırmaya ilişkin bilgi ve uygulamalar. Erken çocukluk, çocukluk, ergenlik ve gençlik dönemi ile ses değişim dönemindeki (mutasyon) ses özellikleri. Bu dönemlere uygun ses eğitimi çalışmaları, öğrencilerin teknik ve müzikal problemlerinin giderilmesine yönelik çalışmalar.

Bireysel Ses Eğitimi IV

Bireysel ses eğitimi yoluyla kazanılan temel davranışları, teknik düzey ile öğrencinin ses özelliklerini dikkate alarak seçilen repertuar üzerinde uygulama. Çalışılan etüt ve eserleri seslendirmeden önce teknik ve müzikal analizine ilişkin bilgiler, gerekli davranışları uygulama alışkanlığı kazandırma çalışmaları. Bireysel çalgısını şan olarak devam ettirmek isteyen, ses ve teknik açıdan uygun öğrencilerin, bu alana yönlendirilmesine ilişkin özel teknik ve repertuar çalışmaları. Müzik öğretmenliği mesleğinin gereği olarak, genel müzik eğitiminde öğrencilerin eğitim ve yaş düzeylerine uygun ses eğitimi çalışmaları ile repertuar belirleme ve buna uygun öğretim yöntemlerini kullanma (okul şarkıları, İstiklal marşı, marşlar ve halk türküleri).

1.4 MÜZİK EĞİTİMİNDE PERFORMANSIN ÖNEMİ

Hangi düzeyde, hangi konumda, kimlere dönük olursa olsun; ister “genel”, ister “özengen”, ister “mesleki” olsun, müzik eğitiminde öğrencilere kazandırılması amaçlanan davranışların büyük bir bölümü müzik yapmayı vurgular. Nitekim çalgı çalma, şarkı (ezgi) söyleme, müzik eserlerini doğru okuma, müzik yazma, müzik yaratma, müzik topluluklarını yönetme vb. davranışlar müzik yapmayı vurgulayan tipik örneklerdir. (Uçan,2005:95)

Müzik eğitiminde müziğin teknik bilgisinden çok müziğin icrasına ağırlık verilmektedir. Müziğin yapılması sürecinde her zaman çalma-söyleme, seslendirme-yorumlama teoriden önce gelmiştir. Bu durum müziğin performansla var olduğunun bir göstergesidir.

Müzik Eğitiminde performans ölçümlerini daha sağlıklı ve objektif gerçekleştirebilmek için ölçülmek istenen özelliğin davranışsal göstergesi olacak ölçütleri barındıran, geçerliği ve güvenilirliği yüksek olan performans ölçekleri gerekmektedir. Bu ölçekler, öğrenciye rehberlik edebilecek, öğretim elemanlarının bağımsız ve objektif ölçümler yapmalarını sağlayacaktır.

Müzik eğitiminde müziksel yeteneğin belli boyutlarını ölçmek üzere standartlaştırılmış ölçeklere ihtiyaç duyulmuştur. Performansların bu ölçeklerle değerlendirilmesi eğitimcilerin daha nesnel veriler elde etmesine katkı sağlayacaktır.

Müziksel performansın sistemli bir şekilde değerlendirilip ölçülmesi öğrencinin gelişimini takip edebilmek açısından gerekli bir durumdur. En uygun eğitim seviyesi, içerik ve yöntemi belirlemek için öğrencilerin müziksel gelişimi izlenmelidir. Performans testleri bu yönleriyle eğitim sürecine katkıda bulunmaktadır.

1.4.1 Performans Testleri

Öğrencilerin aktif öğrenme yoluyla süreç içerisinde gerçekleştirdikleri çalışmaların, etkinliklerin ve süreç sonunda ortaya koydukları ürünlerin değerlendirilmesi performans değerlendirme olarak adlandırılır. (Alıcı,2008:130) Performans, öğrencinin belirtilen öğrenme hedeflerini kazanma düzeyidir. (Gömleksiz,2008:316)

Performans testi, aşağı yukarı sözel olmayan test ile eş anlamlı kullanılır. Bu tür testlerin anlaşılmasında ve cevaplandırılmasında sözel (verbal) gücün pek etkisi yoktur. (Tekin,2009:222) Performans Değerlendirme, öğrencilerin bir konudaki bilgilerini, becerilerini, anlama düzeylerini ve düşünme alışkanlıklarını yansıtma fırsat verecek farklı durumların yaratıldığı değerlendirme amaçlı çalışmalardır (Gömleksiz,2008:316).

Birçok dersin hedeflerinden bazıları bir işin başarılıca yapılmasına ilişkindir. Performansı vurgulayan bu hedefler ya da onların karşılığı olan davranışlar, bilgi testleriyle ölçülemezler. Gerçi, eğitimde yapımı(performans)vurgulayan hedefler, çoğu kez dolaylı biçimde ölçülmektedir. Örneğin, bir işin nasıl yapılacağına ilişkin sözel olarak verilen bilgi, o işin denildiği gibi yapılacağına bir kanıtı kabul edilir. Ne var ki bu yaklaşım, elde edilen ölçme sonuçlarının geçerliliği açısından büyük sakıncalar taşır. (Tekin,2009:221)

Bu nedenle bazı derslerin hedefleri arasında bulunan performans ile ilgili hedefler, bilgi testleri ile ölçülemezler. Müzik, beden eğitimi, resim, ev ekonomisi, endüstriyel sanatlar, laboratuvar uygulamaları alanlarındaki birçok hedef, kağıt ve kalem testleriyle ölçülemezler. Onun için, eğitimde performansı vurgulayan bu tür hedeflerin ölçülmesinde performans testleri denilen testler kullanılır. Bu testlerde ya bir davranış yapılırken süreç gözlenir ya da belli işlem ya da işlemler sonucunda ortaya çıkarılan ürünün niteliklerine bakılır.

İşte, öğrencide belli işlemler sırasını izlemesi, belli bir alanda herhangi bir yolla bir ürün ortaya çıkarması istendiğinde, orda kesinlikle performansın ölçülmesi gerekir.

Bazı durumlarda performans testleri yazılı testlerle birlikte kullanılır. Ortaya konulan becerilerin bilişsel boyutu, eylem kısmı performans testleriyle ölçülür. Her iki test sonucu birbirini tamamlayacak niteliktedir.

Performans testleriyle yapılan ölçümler gerçek değerlendirmelerdir. Çünkü öğretim süreci boyunca kazanılan becerinin somut uygulamalarını içeren bir değerlendirilmedir. Yazılı testlerin yetersiz kaldığı özelliklerin ölçülmesinde, performans testleri tamamlayıcı bir rol oynarlar. Bu sebeple, öğretim planına uygulanabilir olduğu sürece performans testleri kullanılmalıdır.

1.4.2 Performans Testlerinde Kullanılan Ölçekler

Performans testleri, ölçülmesi istenilen davranışların niteliği ve niceliğine göre farklı biçimlerde oluşturulabilir. Bu durum testlerin içerik ve biçim yapısının oluşmasında rol oynayan birincil faktördür. Soruların çokluğu, likertlerin davranışı yansıtabilme kapasitesi vb. gibi özellikler farklı yapılardaki performans ölçeklerinin yapılandırılmasına neden olur. Aşağıda bazı performans ölçeklerinden örnekler verilmiştir.

1.4.2.1 Kontrol Listeleri (Çeteleme Ölçekleri)

Kontrol listeleri, istenen davranış değişikliğinin öğrencide gerçekleşip gerçekleşmediğini (var-yok, evet-hayır vb.) tespit etmek amacıyla kullanılan ölçme araçlarıdır. Kontrol listelerinden sadece söz konusu davranışın öğrencide bulunup bulunmadığı ile ilgili bilgi elde edilebilir, davranışın hangi sıklıkta ve hangi düzeyde yapıldığına yönelik herhangi bir bilgi vermezler. Bu nedenle kontrol listeleri, öğretmenler tarafından öğrencilerle ilgili genel bilgilere ulaşılmak istendiğinde kullanılmaktadır.

Aşağıdaki örnekte “yayı belli bir telde, belli nota değerine göre ve belli bir hızda kullanabilme” becerisine ilişkin olarak oluşturulan on iki davranıştan ilk iki davranış alınmıştır. (Tebiş,2004)

ÇETELEMELME ÖLÇEĞİ		
Uygulayanın	Öğrencinin	
Adı Soyadı:	Adı Soyadı:	
Uygulama tarihi:	Sınıfı:	
Önemli (kritik) davranışlar:	Değer Ölçeği:	
1. Kullanılacak araçları hazırlama	Var	Yok
a. Yay ı yeteri kadar germe		
b. Yay ı reçineleme		
c. Kemanın ses düzenini yapma		
d. Sehpanın yüksekliğini boyuna göre ayarlama		
2. Keman çalma için hazır oluş durumuna geçme		
a. Yay ı doğru olarak tutma		
b. Kemanı doğru olarak tutma		
c. Sol eli saptaki yerine getirme		
d. Yay ı teldeki yerine koyma		
e. Sehpa karşısında gerekli duruşu alma		

Şekil 1.1. Çeteleme Ölçeği

(Tebiş,2004)

1.4.2.2 Dereceleme Ölçekleri (Likert)

Dereceleme ölçekleri ürünün ölçülmesinde kontrol listelerine göre çok daha kullanışlıdır. Bu nedenle, ürünün değerlendirilmesinde dereceleme ölçekleri kullanmak gereklidir. Dereceleme ölçeklerinde davranışın hangi düzeyde ve mükemmellikte olduğu önem taşır. Dereceleme ölçeklerinde, ölçülmek istenen özelliğin davranışsal göstergesi olacak ölçütler(boyutlar) ve (varsa) alt ölçütler (alt boyutlar) ile ölçütlere karşılık gelen tepki kategorileri yer alır. Her ölçüt, aynı tepki kategorilerine göre derecelendirilir. Tepki kategorilerinin sayısının ve bu kategorilerde kullanılacak ifadelerin ölçülmek istenen özelliklerle uyumlu olması gerekir. (Alıcı,2008:157) Aynı

çalışmanın diğer bir boyutu olarak dereceleme ölçeği geliştirilmiş, bu ölçekte hem davranışın varlığı yokluğu ölçülmekte hem de oluşan davranışın mükemmellik dereceleri belirtilmektedir.

DERECELEME ÖLÇEĞİ							
Ölçmecinin			Öğrencinin				
Adı Soyadı:			Adı Soyadı:				
Ölçme tarihi:			Sınıfı:				
Önemli (kritik) davranışlar:			Mükemmellik Derecesi				
			1	2	3	4	5
1. Başlangıçta kesinlik							
a. İlk sesin başlangıcında belirginlik							
b. İlk seslerde netlik							
c. İlk seslerde düzenlilik							
1. Ses sürelerinde oranlilik							
a. İki dörtlük değerler arasında süre eşitliği							
b. Bir dörtlük değerler arasında süre eşitliği							
c. İki dörtlük ile bir dörtlük değerler arasında karşılıklı oranlilik							

Şekil 1.2. Dereceleme Ölçeği Örneği

(Tebiş,2004)

1.4.2.3 Hem Çeteleme Hem Dereceleme Ölçekleri

Hem çeteleme hem dereceleme ölçekli araçlar, gözlenip ölçülecek davranışların hem varlığının ya da yokluğunun hem de varlığı halinde yetkinliğinin (mükemmelliğinin) saptanmasına olanak veren, bunun için de çeteleme ve dereceleme

ölçeklerinin her ikisini birden içeren ölçme araçlarıdır. Bu araçlarla ölçülen performansa ilişkin hem yalın hem de kapsamlı ve duyarlı bilgiler veren ölçümler elde edilir. (Uçan, 2005:100)

Performans değerlendirmesi için bu ölçeklerden hangisinin nasıl kullanılacağı ve hangi durumda tercih edileceği, ölçülecek performansın niteliğine, ölçmenin amacına ve eğitim seviyesine bağlı olarak değişecektir.

Öncelikle oluşturulan ürün çeteleme ölçeğinden hareketle mükemmellik derecesini ölçmek için dereceleme ölçeği örneği geliştirilmiştir.

ÇETELEMEDERECELEME ÖLÇEĞİ						
Ölçmecinin			Öğrencinin			
Adı Soyadı:			Adı Soyadı:			
Ölçme tarihi:			Sınıfı:			
Gözlenecek Davranışlar	Yok	Var				
		Mükemmellik Derecesi				
		1	2	3	4	5
1. Keman çalma için hazır oluş durumuna geçme a. Yayı doğru olarak tutma b. Kemanı doğru olarak tutma c. Sol eli tuşeye ve tele göre hazırlama						
2. Yayı kullanmaya başlama a. Yayı işarete göre hareket ettirme b. Teldeki doğru yerine sürtme c. Köprüye paralel kullanma						

Şekil 1.3 Dereceleme-Çeteleme Ölçeği Örneği

(Tebiş,2004)

1.4.3 Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Özellikler

Özellikle performansa dayalı ölçmelerde, ölçüm sonuçlarının duyarlılığını ve objektifliğini arttırdığı için, genellikle belli ölçme araçları kullanılır. Elde edilen ölçüm sonuçlarının tutarlı ve sağlıklı olması için, ölçme işinde kullanılan araçların belli özelliklere sahip olması gerekir.

Farklı amaçlara hizmet eden çalışmalara yönelik, ölçme araçlarında ve yöntemlerinde bulunması gereken üç teknik nitelik; geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik kavramları altında incelenmektedir. Bu bölümde bu üç özellik üzerinde durulacaktır.

1.4.3.1 Geçerlik

Fen bilimleri ile karşılaştırılırsa sosyal bilimlerdeki ölçme sorunları, önemli ilerlemeler olmasına karşın çözümlenmiş değildir. Bunun önemli nedenlerinden birisi, eğitim ve psikoloji gibi sosyal bilimler kapsamında yer alan ve ölçülmesi gereken özellik, nitelik veya durumların yeteri kadar somut olmayışıdır. İkinci önemli nedeni ise, eğitim ve psikolojide ölçme sonuçlarının ifade edildiği sayı ve sembollerin formal değerlerinin (matematiksel değerlerinin), bu sayı ve sembollerin gerçek değerlerinin formal özellikleriyle örtüşme sorunudur. Ölçmede geçerlik kavramı bu ve benzer sorunlarla baş etmek amacıyla yapılan çalışmalar sırasında ortaya çıkmış bir kavramdır. Geçerlik kavramının önemli amaçlarından birisi, en uygun ölçme sonuçlarına ulaşabilecek süreci tanımlamaktır.(Yurdabakan,2008:56)

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özellik ile karıştırmadan, doğru olarak ölçebilme derecesidir. Bir başka deyişle, bir ölçme aracının, geliştirilmiş bulunduğu konuda maksada hizmet etmesidir.(Tekin,2000:42)

Kapsam Geçerliği

Kapsam geçerliği bir bütün olarak testin ve testteki her bir maddenin maksada ne derece hizmet ettiği. Ölçme konusu, evreni yeterli ve dengeli olarak örnekleyen ve kapsadığı maddelerin her biri ölçmek istediği davranışı gerçekten ölçen bir test kapsam geçerliğine sahiptir.(Tekin,2000:45)

Bir ölçme aracının kapsam geçerliğini test etmeye dönük istatistiksel yaklaşım yoktur. Bu konuda kanıt aramanın en gerçekçi yolu, ölçme aracının içeriğiyle ölçme kapsamı arasındaki ilişkiyi mantıksal açıdan irdelemektir. Eğer, irdeleme sonucunda

araçla kapsam arasında güçlü ilişkiler görülebiliyorsa, bu aracın ölçme amacına hizmet ettiği, değilse geçerliğin düşük olduğu sonucuna ulaşılır.(Yurdabakan,2008:58)

Ölçüt Geçerliği

Bir ölçme aracının amaçlar doğrultusunda puanlar verip vermediğinin anlaşılması için başvurulan yöntemlerden bir diğeri, araçlarla elde edilen puanları ilgili başka ölçütlerle karşılaştırmaktır. Bir ölçme aracının geçerliği konusunda kanıt aramak amacıyla karşılaştırılacak ölçütün geçerli bir ölçüt olması zorunludur. Eğer ölçme aracı, geçerli olduğu bilinen bir ölçütle karşılaştırıldığında ölçütle uyumlu sonuçlar veriyorsa, aracın geçerliğinden söz edilebilir. Değilse, ölçme aracının geçerliği düşüktür. (Yurdabakan,2008:58)

1.4.3.2 Güvenirlik

Bir ölçme aracının sahip olması gereken ikinci önemli özellik güvenilirliktir. Güvenilir bir ölçme aracı, aynı özelliklerle ilgili olarak arka arkaya yapılan ölçmelerle yaklaşık olarak aynı sayısal sonucu verir. Güvenilir bir test aynı gruba iki ya da üç kez uygulandığında, gruptaki her bir kişi, bütün uygulamalarda yaklaşık olarak aynı puanı almalıdır.(Tekin,2000:55)

Öte yandan, bir ölçme aracının güvenilirliğini arttırmak amacıyla alınan önlemlerin çoğu aynı zamanda geçerliğin artmasına da hizmet edebilir. Ancak güvenilirliği sağlanmış bir aracın aynı zamanda geçerli olduğunu söylemek de doğru olmaz. Çünkü geçerlikle ilgili sağlam kanıtlar bulma zorunluluğu vardır. Doğrusu, ölçme aracının ve elde edilen puanların niteliği için her iki özelliğin de geçerlik konusunda sağlam dayanakları olan kanıtlara ulaşmak önemlidir. (Yurdabakan,2008:63)

1.4.3.3 Kullanışlılık

Bir ölçme aracının sahip olması istenilen üçüncü nitelik kullanılabilirliktir. Bir testin kullanılabilirliği, onun geliştirilmesi, çoğaltılması, uygulanması ve puanlanmasının kolay ve ekonomik olması demektir.(Tekin,2000:77)

Ancak aracın kullanılabilirliğini arttırmak amacıyla tartışılan bir önlem, güvenilirlik ve geçerlik gibi daha önemli özellikleri etkileyecekse bundan vazgeçilmesi daha uygun olur. Çünkü bir ölçme aracının niteliğiyle ilgili olan daha önemli özellikler onun

güvenilir ve geçerli olmasıdır. Öte yandan, nitelikli ölçme araçları geliştirmek amacıyla alınan kimi önlemler, kullanışlılık ile birlikte aracın güvenilirlik ve geçerliğine de katkı getiriyor ise alınan önlemlerin isabetli olduğu söylenebilir. O nedenle, kullanışlılık konusu irdelenirken bu durumun göz önünde bulundurulmasında yarar vardır. (Yurdabakan,2008:64)

Özetle bir ölçme aracı geliştiren kişi, amaç ve hedefleri kapsayan, güvenilir, geçerli, aynı zamanda daha ekonomik ve uygulanması kolay, yani kullanışlı bir ölçeği nasıl geliştireceğini, testi hazırlama sürecinde belirlemiş olmalıdır.

1.4.4 Müziksel Performansın Ölçülmesinde İzlenen Yaklaşımlar

“İyi” basit bir sıfat olarak müzik performansı değerlendirmelerinde kullanılabilir, fakat etkili bir değerlendirme, bu basit sıfattan çok daha fazla tanımlayıcı gerektirir. Müziksel performans değerlendirmeleri, şarkıcının şarkıyı nasıl yorumladığını ya da açıklamakla birlikte, performansların güçlü ve zayıf taraflarını da tespit eder. Değerlendirmeyi yapan kişinin iyi bir müzik kulağı ve performansın detaylarını incelerken oldukça dikkatli olması gerekir.

Performansın ölçülebilir başıca iki yönü bulunmaktadır. Süreç ya da işin yapılmasında izlenen yol ve ürün. Performans ölçmede öğretmen, süreç üzerinde, ürün üzerinde, ya da her ikisinin birleşimi üzerinde durmayı seçebilir. Müziksel performansın değerlendirilmesinde; sürece bakarak ölçme, ürüne bakarak ölçme, hem süreç hem ürüne bakma ölçme yaklaşımları izlenmektedir.

Müzik eğitiminde öğrencilere kazandırılması öngörülen performans nitelikli becerilerden bazıları daha çok “süreç”, bazıları daha çok “ürün” ağırlıklıdır. Bazı beceriler ise süreç ve ürün yönlerinden daha “dengeli bir bütünlük” gösterir. İzlenecek ölçme yaklaşımının seçiminde onların bu özellikleri dikkate alınır. Birçok performans, müzik eğitiminin ilk aşamalarında hem sürece hem ürüne bakarak, daha sonra ki aşamalarında ise giderek daha çok ürüne bakarak ölçülmektedir.(Uçan,2005:98)

Örneğin; müzik aleti çalan bir öğrencinin çalma becerisinin ölçülmesinde, öğretmen, performans esnasında öğrencinin davranışlarını gözlemleyip, performans sırasında sergilenen ürünü inceler ve gözlem sonuçlarını uygun sembollerle belirtir.

1.4.5 Performans Testi Hazırlama Aşamaları

Gözlem formunda yer alan sorular felsefi, teorik, ampirik bulgulara ya da yaşantılara dayalı olarak belirlenir. Formda yer alan davranış ya da olaylar yorumu açık olmayacak şekilde ifade edilmelidir. Gözlem formunda yer alacak sorular belirlendikten sonra “gözlem sırasında davranışların gösterilip gösterilmediğine mi?”, “davranışların gösterilme derecesine mi?”, ya da “gösterilen davranışın mükemmelliğine mi?” bakılacağına karar verilir. Gözlenecek davranış ve olaylar belirlendikten ve gözlem sonuçlarının nasıl belirleneceğine karar verildikten sonra gözlem formu hazırlanır. (Erden,1998:64-65)

Bu yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilmesi gereken ilk iş, ölçme aracının kapsamı gereken öğeler ve öğeler arası ilişkileri içerecek biçimde hazırlanmasıdır. Ne denli yeterli ve özenle hazırlanmış olursa olsun, bu aracın, ilk haliyle, istenen nitelikleri taşıyan bir araç olması pek beklenmez. Üstelik hazırlanan aracın istenen nitelikleri taşıyan bir araç olması çok güçlü bir olasılık bile olsa, bu niteliklerin gerçekte de böyle olduğunun nesnel bir biçimde kanıtlanması gerekir. Bu durum, hazırlanan aracın en az bir kez denenmesini, sonuçları ışığında gerekli görülen düzeltmelerin yapılmasını, düzeltme sırasında önemli sayılabilecek değişiklikler yapılmışsa aracın düzeltilmiş haliyle yeniden denenmesini ve yeniden değerlendirilip düzeltilerek geçerlik, güvenilirlik ve kullanılabilirlik bakımlarından istenen düzeyde olduğunun ortaya konulmasını gerekli kılar. (Uçan,2005:103)

1.4.5.1 Performansın Ölçülmesinde Temel Adımlar

1. Performansı ölçme girişiminde, ilkin, süreç ve sonuç yönünden öğrencide bulunması istenen özellikler belirlenmelidir.
2. Bu özellikler, gözlemlendiğinde onların varlığına kanıt olabilecek gözlenebilir davranışlara çevrilmeli ve bu davranışlar açık-seçik biçimde listelenmelidir. Bu iki gerek, her şeyden önce, söz konusu beceri ya da becerilerin ait olduğu iş, meslek ya da meslek kolunun analizini gerektirir. Aslında, öğretim programının hazırlanıp geliştirilmesi sırasında öğretmen, programın hedeflerini saptamış ve bu hedefleri davranışa dönüştürmüştü, bu iki

basamağın gereği, test hazırlama girişiminden önce, zaten yerine getirilmiş olur.

3. Öğrencide, özellikle süreç yönünden istenen davranışları gözlemek için gereken test durumları sağlanmalıdır.
4. Öğrencide bulunması istenen davranışları, yaratılan test durumları içinde öğrencinin gösterip göstermediğini ya da davranışın sıklığını ve mükemmellik derecesini saptamaya yarayacak bir ölçek hazırlamak gerekir. (Tekin,2000:226)

1.4.5.2 Müzik Performansını Değerlendirme Aşamaları

1. Müzik performansı değerlendirmesi ilk olarak öğrencinin adını yazmakla başlar. Değerlendirmedeki diğer öge, müzik parçasının adının belirtilmesidir. Eğer birden fazla şarkı yorumlanmışsa değerlendirmede yeri geldikçe isimleri belirtilir.

2. Müziğin genel bir performans değerlendirmesi yapılır. Ritim ve melodilerin genel bir performans deneyimi yaratmada ne kadar etkili rol aldıkları açıklanır. Müziğin duyguları ne ölçüde etkilediği anlatılır.

3. Performans genel hatlarıyla 3 kısma ayrılır; başlangıç, ara kısım ve bitiş. Performansın bu 3 kısmı tanımlanır. Bazen müzik parçasının çok güçlü başlangıcı olabilir, fakat öğrenciler yorgunsa şarkının şiddeti azalır ve sonunda uyum sağlanamaz. Eğer yorgunluk etkili bir faktör olarak tanımlanırsa bu yazıda belirtilir.

4. Müzisyenlerin çalma stilleri değerlendirilir. Bu stilin başarılı ya da başarısız bulunma nedenleri açıklanır.

5. Performansla ilgili değerlendirmeye eklenmek istenen başka bir yorum varsa yazılır, özet paragrafında ana saptamayı yaparak değerlendirme bitirilir.

6. Değerlendirme sonucunda tüm diğer yorumlar yapılır ve değerlendirmenin kesin sonucunu vurgulayan bir paragraf metni ile değerlendirme sonuçlandırılır. (Hewitt, 2010)

1.4.6 Performans Testinin Verilerinin Analiz Edilmesi

Ürüne ve erişiyeye bakarak program değerlendirme sürecinde gözlem formu genellikle psiko-motor becerilerin ölçülmesinde ve eğitim durumlarının gözlenmesinde kullanılır. Beden eğitimi, müzik dersi, fen derslerinde laboratuvar deneyleri, mesleki ve teknik okullarda atölye dersleri vb. ile ilgili öğretim programlarında hedeflerin büyük bir kısmı psiko-motor davranışlarla ilgilidir. Bu tip öğretim programları değerlendirilirken öğrencilerin giriş ve çıkış davranışları gözlem formu ile ölçülebilir.

Psiko-motor becerilerin ölçülmesinde şu üç genel yöntemden birine başvurulabilir.

- a. Öğrenci hedef alınan beceriyi icra eder; öğretmen, icra sırasında öğrencinin hareketlerini gözler ve icraya puan takdir eder. Bu yöntem davranışın gözlenip ölçülmesidir.
- b. Öğrenci, hedef alınan beceriyi icra ederek bir beceri ürünü ortaya çıkarır. Öğretmen bu ürünü inceler ve ona puan takdir eder. Bu yöntemde ölçülen şey, ürünün mükemmelliğidir.
- c. Öğrenci, hedef alınan beceriyi icra ederek bir ürün meydana getirir. Öğretmen hem ürünün oluşmasını çeşitli basamaklarda izler hem de davranışı gözler. Her basamakta ara puanları takdir eder, sonunda da bir toplam puan verir. (Erden,1998:64)

Gözlem yoluyla elde edilen verilerin puanlanması ve analizi, formun biçimine göre farklılık gösterir. Gözlem sistematik gözlem formlarıyla yapılmışsa bu formlardan niceliksel veriler elde etmek mümkündür.

Gözlem formları öğrencilerin psiko-motor becerilerini ölçmek amacıyla, davranışın gözlenip gözlenmediğini belirtmek üzere iki kategorili hazırlanmış ise gözlenen davranış (1), gözlenmeyen davranış ise (0) olarak puanlanır. Davranışlar belli bir beceri için geçerli ise öğrencinin her davranıştan aldığı puan toplanarak beceri ile ilgili bir toplam puan elde edilebilir.

Öğrencilerin belli bir beceri ile ilgili aldıkları puanların aritmetik ortalaması, standart sapması, dağılımı, düzey belirleme testinin analizinde verildiği biçimde analiz edilerek, programın etkiliği hakkında bir yargıya varılabilir.

Psiko-motor becerilen öğrenilmesindeki olası güçlük kaynaklarının belirlenmesi için ise gözlem formlarının daha detaylı analizi gerekmektedir. Bu amaçla formda yer alan her davranışın öğrenciler tarafından gösterilmeyen ya da belirlenen standartlara uygun olarak gösterilmeyen davranışların öğrenilmesinde bir sorun olduğu söylenebilir.

Gözlem sonuçlarının nasıl analiz edileceği araştırma konusuna göre değişir. Örneğin belli bir sınıftaki öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen etkileşimini ortaya koymak amacıyla yapılan bir doğal gözlemin sonuçlarının analizinde birinci yaklaşım kullanılabilir. Bu durumda sınıfta gözlenen tüm önemli etkileşimler, bu etkileşimlerin biçimi, sonucu vb. yazılı olarak rapor edilir. (Erden,1998: 92-93)

1.4.7 Örnek Müzik Performansı Değerlendirme Ölçekleri

Dünyada farklı branşlardaki müzik performanslarını ölçmede, yararlanılan standartlaştırılmış testlerden bazıları şunlardır;

Hillbrand Deşifre Testi (Hillbrand Sight-Singing Test / 1923-Yayınevi: World Book Co.,Yonkers, NY.): E. K. Hillbrand tarafından geliştirilmiştir. 4-6. sınıflar içindir. Test sözel müzikte nota okuma tekniklerini içerir. Uygulama süresi 10 dakikadır.

Watkins –Farnum Performans Ölçeği (Watkins –Farnum Performance Scale / 1942- 1954. Hal Leonard Music, Inc.,Winona, Minnesota.): John Watkins, Stephen Farnum tarafından geliştirilmiştir. Tüm bando enstrümanları için standartlaştırılmış bir başarı testidir.

Farnum Yaylı Sazlar Ölçeği: (The Farnum String Scale/1969-Hal Leonard) Stephen Farnum tarafından geliştirilmiştir. Tüm yaylı enstrümanlar için performans ölçeğidir.

Belwin Mills Şarkı Söyleme Başarı Testi (The Belwin- Mills Singing Achievement Test)/(1971). Rockville Centre, NY Belwin Mills Publishing. Bowles, R.W.(Yayla, 2004:1)

Ses performansını ölçmeye dönük ölçeklerden bazıları da aşağıdaki gibidir;

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Eser Adı : .....

Adı-Soyadı : .....

Öğrenci No : .....

Sınıfı : .....

Ses eğitimi ölçütleri	Puan
Doğru soluk alma ve verme (10 Puan)	
Sesini soluk destekli ve kontrollü üreterek kullanma (10 Puan)	
Uygun ve doğru registre geçişleri (10 Puan)	
Eserin doğru seslendirilmesi (ezgisel hata olup olmadığı, nota ve sus değerlerine uygun seslendirme) (15 Puan)	
Entonasyon (15 Puan)	
Artikülasyon (10 Puan)	
Müziksel duyarlılık (10 Puan)	
Teknik ve müzikal bütünlük (20 Puan)	
Toplam Puan	

(MEB,2006)

Şekil 1.4. A.G.S.L. Bireysel Ses Eğitimi Dersi (12.Sınıf) Öğretim Programında Örnek Olarak Verilen Performans Değerlendirme Formu

Alabama Birmingham Üniversitesi Müzik Bölümü
Jüri Vokal Performans Değerlendirme Formu

Dönem _____ Sınıf Numarası _____ Kredi Saati _____

Öğrenci _____ Öğretim Görevlisi _____

Beste _____ Besteci _____

Ses Özellikleri(20)

(Tını, register geçişleri, odaklanma, canlılık, vb.) _____

Teknik(20)

(Nefes yönetimi, uygun duruş, ses üretimi, özgür tonlama, vb) _____

Müzikalite(20)

Müzikal doğruluk, ifade gücü, stilistik yorumlama, vb) _____

Diksiyon(20)

(Anlaşılabilirlik, yabancı dil telaffuzu, vb) _____

İletişim(20)

(Sahne duruşu ve denge, işitsel ve görsel olarak anlamı yansıtmaya, vb) _____

Toplam Jüri

Puanı _____

Değerlendirenin İmzası _____ Tarih _____

Şekil 1.5. Alabama Birmingham Üniversitesi Müzik Bölümü Jüri Vokal Performans
Değerlendirme Formu Örneği (www.music.uab.edu) (Erişim Tarihi:06.06.2010)

Öğrencinin Adı:						
Testin Amacı:	Üstün %98	Ortalamanın Üsünde %90	Ortalama %75	Ortalamanın Altında +%50	Zayıf -%50	Çaba yok %20
	6	5	4	3	2	1
Ritim : Nota Değerlerinin doğruluğu,süre,nabız,istikrar.						
Ton Kalitesi: Rezonans, kontrol, netlik, odaklanma, tutarlılık, nefes alma ve destekleme						
Nota: Tonlamayı uygun aralıklarda yapma, yazılı notalara sadık kalma.						
Artikülasyon ve Telaffuz: Ataklar, serbest kalışların doğruluğu ve akıcılığı, telaffuz doğruluğu.						
Müzikalite: Etkileyici element, yorum ve dinamikler						
Hazırlık: Ezberleme ile birlikte(varsa) pratik çaba gösterilmesi						
Yorumlar:	5.Kategori		6.Kategori		7.Kategori	
Güçlü tarafların altını çiziniz, zayıf tarafları ise yuvarlak içine alınız.	28-30	A	33-36	A	38-42	A
	24-28	B	27-32	B	31-37	B
	17-23	C	19-26	C	22-30	C
	10-16	D	12-18	D	14-21	D
	5-9	F	6-11	F	7-13	F

(Conrad, 2003)

Şekil 1.6. Vokal Performans Değerlendirme Formu

Öğrenci Adı: _____

Kategori	3 – Çok İyi	2 – Yeterli	1 – Yetersiz	Puanlar	Notlar
Vokal tekniği ve kalitesi	Öğrencilerin duruşu ve nefes tekniği doğrudur. Ses tutarlı, net, odaklanmış ve ses aralığı boyunca ortalanmıştır.	Öğrencilerin duruşu ve nefes alma tekniği kısmen doğrudur. Ses çoğunlukla odaklanmış, açık ve ortalanmıştır, fakat bazen normal ses aralığının dışına çıkar.	Öğrencilerin duruşu ve nefes alma tekniği nadiren doğrudur. Ses çoğunlukla odaklanmamıştır, açık değildir ve ortalanmamıştır,		
Teknik performans	Nerdeyse hatasızdır. Tonlama çok doğrudur. Vuruşlar güvenli ve ritim doğrudur.	Arada bir gizlenmiş hatalar olur fakat çoğunlukla tonlama ve ritim doğrudur. Bu hatalar genel performansı olumsuz etkilemez.	Çok az doğru ve güvenli tonlama vardır. Vuruş ve ritimler nadiren doğrudur.		
Diksiyon	Öğrenciler kendilerini açıkça ifade eder. Şarkıların sözleri net olarak anlaşılır.	Öğrenciler kendilerini kısmen ifade eder. Şarkıların sözleri çoğunlukla net olarak anlaşılır.	Öğrenciler kendilerini nadiren ifade eder. Şarkıların sözleri anlaşılmaz.		
Müzikalite	Dinamik düzeyler açık ,tutarlıdır. Müziğin tarzı doğru yorumlanarak şarkı var edilir. Şarkı sözleri müziğe duyarlı bir şiirsellikle yorumlanır.	Dinamik düzeyler genellikle açık,tutarlıdır. Şarkı sözleri genellikle müziğe duyarlı bir şiirsellikle yorumlanır.	Dinamik düzeyler açık,tutarlı değildir. Şarkı sözleri nadiren müziğe duyarlı bir şiirsellikle yorumlanır		
Sahne Duruşu	Yüz ifadesi ve vücut dili şarkının duygusunu iletmekte çok etkili olur.	Yüz ifadesi ve vücut dili genellikle şarkının duygusunu iletmekte çok etkili olur	Yüz ifadesi ve vücut dili kullanılmaz şarkının duygusu iletilmez.		
Toplam Şan Notu □					

Şekil 1.7. Şan Performans Değerlendirmesi (www.lakeforestchoirs.com) (03.07.2010)

PERFORMANS GÖZLEM FORMU						
		Çok İyi	İyi	Orta	Zayıf	Hiç
1.	Müzik kültürümüz içinde bulunan bir şarkının veya türkünün ezgisini, melodisini sözleri ile birlikte tekrarlama.*					
2.	Müzik kültürümüzün içinde bulunan bir şarkının veya türkünün uygun örneklerinden birisini çalgısıyla özelliklerine dikkat ederek çalma.					
3.	Ders kitaplarından bildiği bir müzik eserini, eserin gerektirdiği hız ve gürlük terimlerini uygulayarak çalma ya da söyleme.					
4.	Dinlediği bir müzik eseri üzerinde hep aynı ritim kalıbıyla eşlik yapma (eliyle veya bir çalgıyla)					
5.	İçinde “kalın la” sesi veya “ince mi” sesi bulunan bir ezgiyi sesiyle veya çalgısıyla oluşturabilme					
6.	Bildiği bir müzik eserini sesiyle ya da çalgısıyla “sebare” çalma ya da söyleme					
7.	Geleneksel Türk Müzik türlerinden bildiği bir eseri sesiyle veya çalgısıyla usul üne ritmine uygun icra etme*					
8.	Duyduğu bir Türk sanat müziği şarkısının hangi makamda olduğunu anlayıp söyleme*					
9.	Hicaz kürdi karcıgar makamlarında bildiği bir şarkıyı söyleme ya da çalma					
10.	Sol majör, mi minör, fa majör, re minör, tonlarındaki herhangi bir müzik eserini öğretmenin rehberliğinde çalma veya söyleme(ders kitaplarından veya dışarıdan bir eser)					
11.	Uluslar arası bir müzik eserini çalma veya söyleme(çocuk veya gençlik şarkısı)					
12.	Atatürk konulu bir şarkı söyleme-çalma					

Şekil 1.8. İlköğretim 8.Sınıf Psikomotor Alan Davranışlarının Ölçülmesine Dönük Olarak Hazırlanmış Olan Bir Performans Gözlem Formu Örneği

*Müzik kültürümüzün içinde Türk Halk, Türk Sanat, Popüler, Çok Sesli Çağdaş, Klasik Batı Müziği Ve eğitim müziği türlerinin hepsi vardır.

*8. Soru için Geleneksel Türk Müziği türleri içinde Türk Halk Müziği (kıvrık hava-uzun hava),Türk Sanat Müziğimizin her türlü (şarkı, gazel, dini müzik, marş vb.)vardır.

*9. Soru için programda Kürdi, Hicaz, Karcıgar, makamlarındaki eserler ve bu makamlar hedef alınmış o nedenle bu üç makamdan bir tanesi veya hepsi sorulabilir, dinletilerek veya bizzat söylenir. (Aksu,2007)

Bu çalışmanın “EKLER” bölümünde ses eğitimi ve farklı enstrümanlar için geliştirilmiş bazı performans ölçekleri de ayrıca sunulmuştur.

1.5 ÇALIŞMA KAPSAMINDA GELİŞTİRİLEN ÖLÇEĞİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ölçeğin içerisindeki hedef davranışlar, daha önce açıklanmış olan ders içeriklerinden, alanla ilgili olarak yapılmış olan yurt içi ve yurt dışı kaynaklı ses performans ölçeklerinden ve alan uzmanlarının yazılı kaynaklarından hareket edilerek oluşturulmuştur.

Bu çalışma kapsamında geliştirilen, Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçme aracı; ağırlıklı olarak ürün değerlendirmeye dönük olup, ölçek; “Sınav Performansı” ana boyutu altındaki dokuz ‘alt boyut’ paralelinde, dokuz ‘hedef davranış’ı kapsamaktadır.

“Ürün değerlendirme; bireyin söylediği, seslendirdiği eserin başından sonuna kadar gerçekleştirdiği ses eğitimi davranışlarının (teknik davranışlar kapsamında: solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyona ilişkin tüm davranışlar, müzikaliteye ilişkin davranışlar kapsamında: forte, piyano v.b gibi gürlük terimleri ile andante, allegro v.b hareket terimleri gibi ve eserin doğru entonasyonla, doğru frekanslardaki ses ve suslarla seslendirilmesi) değerlendirilmesinin yanında, doğru, güzel ve etkili seslendirip- seslendirmediğini ölçmeye yöneliktir.

Süreç değerlendirilmesi ise: verilen ses eğitimi sürecinin değerlendirilmesine yöneliktir. Daha açık bir ifade ile: bir eğitim-öğretim dönemi süresinde yapılan tüm çalışmaların(ses alıştırmaları, dizi çalışmaları, etütler ve eserlerin)eğitim- öğretim devam ederken değerlendirilmesi ve her öğrenciye geri dönüşün yapılarak eksik ve/veya yanlış yapılan davranışların hemen düzeltilmesinin sağlanmasına yarayan bir değerlendirme yöntemidir. Bu değerlendirme yönteminde bir dönem içinde belli aralıklarla sınav yapılır. Örneğin bir dersin alıştırmaları, etütleri ve dizi seslerindeki davranışları ile o derste seslendirdiği bir eser ölçülür. Eksiklik, yanlışlıklar düzeltilerek doğrularını kazandırmaya çalışılır. Aynı ölçme aracıyla farklı zamanlardaki derslerde de ölçüm yapılır.

Bu iki değerlendirme yöntemi arasındaki en önemli fark; ürün değerlendirmede sadece bir veya birkaç eserin seslendirmesi değerlendirilirken, süreç değerlendirmede

eğitim s¼recinin t¼m¼ değerlendirilmiş olur. Yani ¼ęrencinin; yapmakta olduğu yanlışlıklar eğitim devam ederken not ile ¼l¼lerek bir bakıma “AYNAYA BAKMASI” sağlanmış olur. Kendi yanlışlıklarını fark ettirmeye ve eğitim devam ederken d¼zeltmesine imkan sağlar.” (A.T¼reyin ile kişisel iletişim, 20 Nisan 2010).

¼l¼ek; dereceleme ¼l¼eęi formatında, yani, g¼zlenmek istenen davranışların derecesinin y¼ksekteen d¼ř¼ęe doğru sıralandığı 5’li likert formunda dizayn edilmiştir.

Ses Eğitimi Performans Değerlendirme Formu

Ad-Soyad: _____

Öğretim Elemanı: _____

Yeterlikler	Üstün	Ortanın Üstü	Orta	Ortanın Altı	Zayıf
1. Duruş (Baş , Omurga, Göğüs Dik, Dengeli ve Kendinden Emin)	Duruş standartların üstünde, mükemmel (.....)	Duruş standartlara uygun, yeterli (.....)	Duruş bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Duruşta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Duruş tamamen standart dışı (.....)
2. Solunum (Düzenli, Dengeli, Verimli)	Solunum standartların üstünde, mükemmel (.....)	Solunum standartlara uygun, yeterli (.....)	Solunum bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Solunumda önemli eksiklikler vardır. (.....)	Solunum tamamen standart dışı (.....)
3. Ses Üretimi (Atak, Fonasyon, Temiz, Tınlı, Dolgun Ses)	Ses üretimi standartların üstünde, mükemmel (.....)	Ses üretimi standartlara uygun, yeterli (.....)	Ses üretimi bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Ses üretiminde önemli eksiklikler vardır (.....)	Ses üretimi tamamen standart dışı (.....)
4. Rezonans (Rezonatör Sistemi Etkili Kullanma, Volümlü, Güçlü ve Parlak Ses)	Rezonans standartların üstünde, mükemmel (.....)	Rezonans standartlara uygun, yeterli (.....)	Rezonans bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Rezonansta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Rezonans tamamen standart dışı (.....)
5. Register Bağlantıları (Egalite, Kaynaşan Güzel Sesler, Sabit Çizgide Tınlama)	Register bağlantıları standartların üstünde, mükemmel (.....)	Register bağlantıları standartlara uygun, yeterli (.....)	Register bağlantıları bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Register bağlantılarında önemli eksiklikler vardır. (.....)	Register bağlantıları tamamen standart dışı (.....)
6. Çeşitli Söyleme Tekniklerini Kullanabilme (Legato, Staccato, Martellato, Trill, Vibrato vd.)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartların üstünde, mükemmel, (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartlara uygun, yeterli (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilmede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme tamamen standart dışı (.....)
7. Müzikalite (Stilistik Yorum, Hız ve Gürlük Terimlerini Uygulama, Doğru Ritmlenme ve Tonlama)	Müzikalite standartların üstünde mükemmel (.....)	Müzikalite standartlara uygun, yeterli (.....)	Müzikalite bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Müzikalitede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Müzikalite tamamen standart dışı (.....)
8. Anlaşılabilirlik (Doğru Entonasyon ve Artikülasyon)	Anlaşılabilirlik standartların üstünde, mükemmel (.....)	Anlaşılabilirlik standartlara uygun, yeterli (.....)	Anlaşılabilirlik bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Anlaşılabilirlikte önemli eksiklikler vardır. (.....)	Anlaşılabilirlik tamamen standart dışı (.....)
9. İletişim (Etkililik, İfade Gücü, Sahne Duruşu)	İletişim standartların üstünde, mükemmel (.....)	İletişim standartlara uygun, yeterli (.....)	İletişim eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	İletişimde önemli eksiklikler vardır. (.....)	İletişim tamamen standart dışı (.....)

Şekil 1.9. Bireysel Ses Eğitimi Dersi İçin Hazırlanan Performans Değerlendirme Formu

Ölçekte geçen kavramların anlam ve tanımları aşağıdaki gibidir.

Doğru: Ses eğitiminde “doğru”; anatomik ve fizyolojik yapıya, dil ve müzik özelliklerine, gerçeğe ve kurallara uygunluğu ifade eder. (Töreyin, 2008:87)

Güzel: Ses eğitiminde “güzel” kavramı; konuşma ve şarkı söyleme biçimindeki ses kullanımında, uyum ve ölçülebilir davranışlardaki dengeyi ifade eder. (Töreyin, 2008: 88)

Çevik (2006) güzellik kavramını “sesin doğru kullanıma bağlı olarak, gürlük, genişlik, tını özellikleri ve müziksel dinamikleri ile hoşla giden, beğeni toplayan, estetik açıdan ölçülebilir değerlendirilebilir davranışlar sergileme” şeklinde ifade eder.

Etkili: Ses eğitiminde “etkili” kavramı; seslendirilen şarkıdaki ve/veya konuşmadaki ses kullanma becerisinin, dinleyenler üzerinde bıraktığı duygusal izi anlatır. (Töreyin,2008:89)

Etkililik kavramı sesin doğru ve güzel kullanımına dayalı olarak gerçekleştirilen yorumla, dinleyiciler üzerinde heyecan, coşku, hayranlık, sükunet vb. gibi güçlü duygular yaratmayı ifade etmektedir.(Çevik,2006)

Ölçeğin sınav performansı ana boyutu altında sıralanan 9 adet alt boyut ve 9 adet hedef becerilerle ilgili açıklamalar da şu şekildedir.

Duruş

Ölçeğin bu maddesinde ses performansı için gerekli bedensel duruşla ilgili kriterler anlatılmaktadır. İyi bir performans için; kafa ense kasları üzerinde oturmalı, diğer bölümler esnek olmalı, omuzlar dik ama yukarıda değil, sırt gerilimsiz, göğüs dik olmalı. Göbek bölümü salıverilmemeli, bel bölümü arkada olmalı içeriye doğru kavis yapmamalı, bacaklar her türlü hareketi uygulayabilecek esnek pozisyonda olmalı. (Sabar, 2008:52)

Omurganın başı dik olarak taşıdığı, omuz kemiklerinin rahat duruş içinde düz tutulduğu, göğüs kemiğinin de kendisinden emin rahatlıkla dik tutulduğu güvenli bir duruş, ideal duruştur. (Töreyin, 2008: 117)

Solunum

Solunum işleminde önemli olan ses üretme ve kullanma sürecinde gereken enerjiyi devam ettirebilmek için, kontrollü soluk alıp, kontrollü ve denetimli soluk kullanarak vermeyi sağlamaktır. Akciğerlere alınan soluşun kullanılma sürecinde diyafram, karın ve yan bel kaslarının doğru fonasyon oluşumundaki işlevinin fark ettirilerek kullandırılması ve tam zamanında yeni bir soluk almaya geçişin kavratılması önem taşımaktadır. (Töreyin, 2008:116)

Ses eğitiminin ana ayaklarından biri olan ve ses performansının temel aktivatörü olan “doğru solunum” kriteri içinde;

Düzenli kavramı; solunumun, ses performansının her aşamasında değişmeyen çizgide ve sürekli olmasını, kısaca aynı metodoloji ile gerçekleştirilmesini ifade eder.

Dengeli kavramı; solunumun, performansın değişik bölümlerine göre ayarlanmasını ifade eder.

Verimli kavramı da; alınan nefesin, ses performansı esnasında enerjik ve ekonomik olarak kullanılmasını ifade eder.

Ses üretimi

Bu kriterde geçen kavramlar aşağıdaki gibi açıklanabilir.

Atak; Ses üretimi için yeterli soluşun alınmasından sonra (verilmeye başlamadan hemen önce) nefesin bir an tutulup-alıkonulup, (o kısa an içinde oluşturulacak ses perdesinin doğruluğu test edilerek) soluk verme ve fonasyonun aynı anda (duraksamadan, sesi itmeden “forse etmeden”) ve özenle gerçekleştirilmesini sağlamaktır. (Töreyin, 2008:118)

Fonasyon; Ses tellerinin birbirleriyle birleşerek titreşim yapması sonucu ses oluşur. Ses üretim borusu diye adlandırdığımız gırtlaktaki bu oluşuma, yani ses üretimine Fonasyon denir. (Sabar,2008:87) Atak ile fonasyonun birbirine karıştırılmaması gerekir. Birbirleri ile yakından ilişkilidirler ama aynı şey değildirler. Atak fonasyonun oluşması için yapılan ilk hamle, fonasyon ise sesin oluşmasıdır. (Töreyin, 2008:118)

Rezonans

Rezonans; bir gövdede oluşan titreşimlerin diğer bir gövdede tınlayarak güç kazanması veya kısaca ses tınısının güçlenmesidir. (Sabar, 2008:69) Bir başka tanımda ise; sesin rezonatör bölgelerde yankılanarak tını zenginliği kazanmasıdır. (Töreyin, 2008: 98)

Larenks tarafından üretilmiş sesler yansımaya hazırdırlar. Ses, kaynağından çıktuktan sonra çevrenin akustik özellikleriyle de şekillenerek nitelik kazanır. Buna rezonans olayı denir. Konuşma ve şarkı sesi armonikleri zenginleştirilmiş karmaşık seslerdir. İnsan sesine dilin tüm inceliklerini kazandıran rezonansın niteliğidir.(Helvacı,2003)

Rezonatör sistem ise; sesin oluşumu esnasında harekete geçen ses tellerinin oluşturduğu titreşimin, rezonatör boşlukları dediğimiz soluk borusu (Larenks), göğüs kafesi, burun boşlukları (Farenks), ağız boşluğu, damak ve kafa sinüslerinin etkin biçimde kullanılarak sesin tınısının volümlü, güçlü, parlak olacak şekilde değiştirilmesini sağlayan sistemdir.

Register Bağlantıları

Register; Ses eğitiminde farklı ses bölgelerini anlatmak için kullanılan bu kavram, farklı ses eğitimcilerce “gereğince homojen, aynı ilkelerle üretilmiş sesler demeti” şeklinde veya “birbirinden sonra gelen homojen, pestlerden tizlere doğru çıkıcı tonların, aynı mekanik prensiplerle üretilmiş olma şekli” biçiminde açıklanmıştır. (Töreyin, 2008: 122)

Ses genişliği üç registre ayrılır: bas, orta ve tiz. Her bir register için göğüs registeri, mikst register ve kafa registeri diye adlandırılan ses çıkarma yöntemi bulunur. Göğüs sesinde şarkıcı titreşimleri göğsünde hisseder. Bunlar bas seslerdir. Tiz sesler kafada hissedilir. Bu sayede şarkıcı, çıkardığı sesleri kulağını kullanmadığında bile hassas bir şekilde kontrol edebilir.(Ömür,2004:45)

Egalite; Sağlıklı bir register bağlantısı için, sesin kalitesinin değişmeyen bir çizgide tınlanmasına egalite denir. (Sabar, 2008:100) Bu bağlamda seslerin birbiriyle kaynaşan, ses bölgelerindeki geçişlerin ustalıkla ve hissettirilmeden yapılması egalite ile ilgilidir.

Çeşitli Söyleme Tekniklerini Kullanabilme

Legato; şarkı söylerken tonları bağlamak veya bağlı söylemek anlamındadır. Bir önceki tonun, öbür ton başlayıncaya kadar tınlaması ve bu tınlamanın yine kesintiye uğramadan izleyen diğer tona bağlanmasıdır. (Sabar, 2008:120)

Staccato; Notaları birbirinden ayrı, tek tek söylemek anlamına gelen Staccato, tonun, raket üzerindeki pinpon topu gibi, diyaframın bilinçli kullanılan desteği ile, burun kökü ve damakta belirli noktalara konsantre tını yuvarlakları-damlaları oluşturacak şekilde tınlamasıdır. (Sabar, 2008:121)

Martellato; iyi bir piano atağın anında creshendo yapıp aynı hızla decreshendoya geçmesidir.

Trill; tonun yarım veya bir aralık arasında tansiyonunu kaybetmeden hızla gidip gelmesi, daha doğrusu inip çıkmasıdır.

Vibrato; sesin volüm ve timre/renk ve kalite düzeyinde hiçbir değişme olmaksızın boyun, çene ve dil kaslarının gerilimsiz pozisyonda, iyi bir nefes ayarı ile düzenli olarak titreşim halinde olmasıdır. (Sabar, 2008:120-123) Vibrato, ses sağlığının barometresidir denilebilir. Estetik açıdan çok hoş bir duygu yaratır. Vibratosuz bir ses kulağa sert, kuru, renksiz ve duygusuz gelecektir. Şarkıcılar vibrato ile yarım ton aralığında dinleyicilere fark ettirmeden ton değişikliği yapabilirler. (Ömür, 2004:47)

Müzikalite

Türk dilinde kullanılmakta olan müzikalite sözcüğü dilimize Fransızca'dan girmiştir. Fransızcası musicalite olan bu sözcük anlamı olarak Türk Dil Kurumuna göre ahenk ve uyumlu olma anlamlarını taşır. (<http://tr.wikipedia.org/>)

Müzikalite kelimesinin müzik terminolojisinde asıl yer alan anlamı ise sanatçının yorumladığı eser ile ilgili nüans, eseri içselleştirmesiyle eş orantılı olarak seslendirmede ortaya çıkan müzikal yorum olarak karşımız çıkar.

Ayrıca, bu kriter içerisinde piano, forte gibi gürlük terimleri ile, largo, larghetto, andante, andantino, moderato gibi hız terimlerini uygulama, ton içinde kalarak icra, eserin ritmik yönden hatasız olması gibi ölçütler gözlenir.

Stilistik Yorum; eserin gerektirdiği dönem biçim, üslup ve tarzının sergilenmesi.

Anlaşılabilirlik

Entonasyon; bir sözcük ya da cümlenin söylenişinde izlenen melodi çizgisine (ses dalgalanmasına) Entonasyon denir. Sözcüklerin ve cümlelerin her birinde ayrı bir melodik çizgi vardır. Bu melodik çizgi; cümledeki hayret, kuşku, kızgınlık gibi türlü duygu ve düşüncelerin karşıya daha etkin yansıtılmasını sağlar. (Kolçak, 1998:61)

Artikülasyon; bir dilin birbirinden farklı tüm seslerinin dudaklar, dil ve diğer artikülasyon odakları tarafından anlaşılır biçimde oluşturulma işidir. Bir başka açıdan da konuşma organlarının bazen kendi başlarına, bazen de birlikte hareket ederek dilin seslerini meydana getirmesine denir. (Töreyin, 2008: 35)

İletişim

Etkililik; Ses eğitiminde “etkili” kavramı; seslendirilen şarkıdaki ve/veya konuşmadaki ses kullanma becerisinin, dinleyenler üzerinde bıraktığı duygusal izi anlatır. (Töreyin, 2008: 89)

İfade Gücü; eserin yansıttığı duygusal veya fiziksel içeriği, etkili biçimde alıcıya ulaştırabilme kapasitesi.

Sahne Duruşu; eserin gerektirdiği artistik tavrı jest ve mimiklerle donatılı yüz ifadelerine yansıtma, vücut dilinin etkin kullanımı, görsel olarak anlamı yansıtma.

1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI

“Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması” isimli bu araştırma; Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçümlerinin daha objektif, daha güvenilir ve daha geçerli olacak şekilde gerçekleşmesini sağlayacak bir ölçeğin geliştirilmesi amacını taşımaktadır. Lisans programında kapsanan ilgili dersin çıktılarının standart bir ölçekle ölçülmesi, ders ile ilgili değerlendirmelerin ve düzeltmelerin daha sağlıklı bir biçimde yapılmasına olanak sağlayacaktır.

1.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Özellikle örgün eğitim kurumlarında kapsanan müzik, resim, beden eğitimi, iş eğitimi, teknoloji tasarım gibi derslerin yapma, uygulama, icra etme gibi, yani performansa dayalı önemli boyutları mevcuttur. Konu 'eğitim' boyutundan ele alındığında, mesleki müzik eğitimi alanı için de performansın ölçülebilir yönlerinin ortaya konulması ve bu yönlerin gerçekten sağlıklı bir biçimde ölçülmesi gerekmektedir.

Psikomotor alan içinde öngörülen pek çok davranışların sağlıklı biçimde değerlendirilmesi için performansa dayalı pek çok ölçek geliştirilmekte ve kullanılmaktadır. Performans ölçekleri ile elde edilen ölçümler üzerinde yapılan değerlendirmeler, ilgili disiplinin program taslağı içinde yer alan unsurlarından, varsa sağlıklı olarak işlemeyen kısımlarının neler olduğu hakkında bizlere önemli geri dönütler sağlamaktadır. Bu bilgiler, programın aksayan yönlerinin nerede ve hangi aşamada ortaya çıktığı, aksaklıklar için hangi önlemlerin alınması gerektiği, öğretim elemanının bu süreçte nelere ayrıca dikkat etmesi ve sistem içinde kendi payına düşen tamamlayıcı çalışmaların neler olması gerektiği ile ilgili değerlendirmelere olanak sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda öğrencilere verilen geri dönütlerle, öğrencilerin de kendilerini değerlendirmelerine fırsat vermektedir.

İşte bu değerlendirmelerin daha objektif olabilmesi için, değerlendirmelerde baz alınan ölçümlerin de sağlıklı ve objektif ölçeklerle yapılmış olması gerekmektedir. Performans ölçekleri üzerinde yapılacak araştırmalar, bu nedenlerle önemli bir çalışma alanı olarak karşımızda durmaktadır.

1.8 VARSAYIMLAR

1. Araştırma kapsamında toplanan verilerin gerçek durumu yansıttığı varsayılmıştır.
2. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçların, araştırma için en uygun araçlar olduğu varsayılmıştır.
3. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde kullanılan yöntemlerin, araştırma için en uygun yöntemler olduğu varsayılmıştır.

1.9 SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersini alan 25 öğrenci ve Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü Lisans Programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersini alan 52 öğrenci, toplamda 77 öğrencinin ölçümleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma, Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersini yürüten iki öğretim elemanı ve Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü Lisans Programındaki “Bireysel Ses Eğitimi” dersini yürüten iki öğretim elemanı, toplamda dört öğretim elamanının yaptığı ölçümlerle sınırlıdır.

3. Araştırma, 2009-2010 Eğitim- Öğretim Yılı içerisinde yapılan ölçümlerle sınırlıdır.

4. Araştırma, Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi için hazırlanan ve ürün değerlendirmeye dönük, “Sınav Performansı” ana boyutu altındaki dokuz ‘alt boyut’ paralelinde, dokuz ‘hedef davranış’ı kapsayan bir “Ses Performansı Ölçeği”nin verilerinin analizi ile sınırlıdır.

1.10 TANIMLAR

Ses Eğitimi: Ses eğitimi; “Bireyin sesini, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları kazandırma sürecidir” (Çevik, 2006)

Ölçme- Değerlendirme: Belli nesne veya nesnelerin, belli bir özelliğe sahip olup olmadığının sahip ise sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleri ile ifade edilmesine ölçme denir. (Tekin,2000:31)

Değerlendirme ise bir yargılama işlemidir ve iki şeyin karşılaştırılmasına dayanır. Değerlendirme, ölçümlerden bir anlam çıkarmak ve ölçülen nesnelere hakkında bir değer yargısına ulaşmaktır. (Tekin, 2000: 39)

Performans Testleri: Konuşma, yazma, laboratuarda çalışma, müzik aleti çalma jimnastik yapma ve mesleki beceriler ölçme gibi çeşitli alanlarda yeterliği belirlemek için kullanılan testlere “Performans Testleri” denir. (Beydoğan, 1998:111)

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın hangi araştırma modeli ile yürütüldüğü, araştırma problemi ile araştırma deseni arasında nasıl ilişki kurulduğu, çalışmanın evren ve örnekleminin ne olduğu, araştırmanın verilerinin nasıl toplandığı ve bu verilerin nasıl analiz edildiği ile ilgili yöntem bilgilerine yer verilmiştir.

2.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma; problemi ve kapsamı gereği, ‘Betimsel Araştırma’lardan “Tarama (Survey) Modeli” ve ‘İlişkisel Araştırma’lardan “Korelasyonel Araştırma Modeli” ile gerçekleştirilmiştir.

Betimsel araştırmalar; olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu belirlemeye çalışan araştırmalardır. Bu tür araştırmalarda ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı bir şekilde araştırılmakta, daha önceki olaylar ve durumlarla ilişkisi incelenerek “ne” oldukları betimlenmeye çalışılmaktadır. Betimsel araştırmaların önemli bir biçimi olan Tarama (Survey) Modeli ise; sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan ve geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı ve olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı bir araştırma modelidir. (Karakaya, 2009:59)

Araştırma ağırlıklı olarak geleneksel ölçme yöntemi ile ölçme araçlı ölçme yöntemi arasındaki ilişkiye odaklandığı için İlişkisel araştırmaların bir türü olan “Korelasyonel Araştırma Modeli” ile de ele alınmıştır. Korelasyonel Araştırmalar; iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri betimlemek amacı ile yürütülen ve ilişkilerin derinlemesine analiz edildiği araştırmalardır. (Karakaya, 2009:68) Bu amaçla bu araştırmada, geleneksel yöntem ve ölçme araçlı yöntem kullanılarak elde edilen puanlar arasındaki ilişki ile her iki yöntemle gerçekleştirilen ön ve son uygulama puanları arasındaki ilişkiler, istatistiki yöntemlerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2 EVREN- ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni; Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan, "Bireysel Ses Eğitimi" dersi öğretim elemanları ve bu dersi alan öğrencilerden, örnekleme ise 2009-2010 Eğitim- Öğretim Yılı'nda, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda Bireysel Ses Eğitimi Dersi alan 25 öğrenci ve 2 öğretim elemanı ile Atatürk Üniversitesi, G.S.F. Müzik Bilimleri Bölümü'nde Bireysel Ses Eğitimi Dersi alan 52 öğrenci ve 2 öğretim elamanı, toplamda 77 öğrenci ve 4 öğretim elemanından oluşmaktadır. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda Bireysel Ses Eğitimi Dersi alan 25 öğrencinin ölçümleri, geliştirilen ölçeğin Geçerlik ve Güvenirlik çalışmalarına örneklem teşkil etmiştir. Atatürk Üniversitesi, G.S.F. Müzik Bilimleri Bölümü'nde Bireysel Ses Eğitimi Dersi alan 52 öğrenci de ölçeğin uygulanabilirliği ile ilgili çalışmalara örneklem teşkil etmiştir.

2.3 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın verileri; araştırmanın problem durumunu ve problemin teorik altyapısını en açık biçimde sergileyecek olan eski ve yeni 'Alanyazın'ın taranması ile elde edilmiştir. İlgili Alanyazın'ın verileri ile problem açık bir biçimde ortaya konulmuş ve daha sonra da çalışmanın odaklandığı asıl amacı gerçekleştirecek olan veri toplama araçlarının geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalar kapsamında öncelikle Eğitim Fakülteleri, GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan "Bireysel Ses Eğitimi" dersinin amaç ve içeriklerinden hareket edilmiştir. Bu kapsamda Lisans Programı'ndaki Bireysel Ses Eğitimi dersinin içerikleri analiz edilmiş, ses eğitimi dersini açıklayan diğer mesleki müzik eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarının ders içerikleri analiz edilmiş, bu içeriklerden dersin çıktıklarına işaret eden hedefler, davranışa çevrilerek ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Ölçek maddelerinin oluşumunda, ses eğitiminin kapsamına, ses eğitimi tekniklerine, ses eğitiminin önemine, kısaca, ses eğitimi gerçekleştirilmeye dönük yazılı literatüre başvurulmuş ve bu amaçla yurt içi ve yurt dışı yayınlara dayalı alanyazın, içerik analizine tabi tutularak ölçeğin daha bilimsel dayanaklara

temellendirilmesi hedeflenmiştir. Ölçeğin oluşturulmasında, daha önce, bu çalışmada ele alınan amaca yakın ölçmeler için geliştirilmiş yurt içi ve yurt dışı yayınlarda sunulan çeşitli ölçeklerden yararlanılmıştır. Hazırlanan ölçeğin geçerliği için Ses Eğitimi alanıyla ilgili, alan uzmanı ve ölçekle ilgili eğitim bilimcilerin görüşlerine başvurulmuş ve uzmanların; ölçme aracının içerik, ifade-anlatım, biçim ve puanlama yöntemleri ile ilgili olarak gerek sözlü ve gerek yazılı olacak şekilde, olumlu görüşleri alınmıştır.

Bu çalışma kapsamında geliştirilen, Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçme aracı; ağırlıklı olarak ürün değerlendirmeye dönük olup, ölçek; “Sınav Performansı” ana boyutu altındaki dokuz ‘alt boyut’ paralelinde, dokuz ‘hedef davranış’ı kapsamaktadır.

“Dereceleme Ölçekleri” özellikle “ürün”ün ölçülmesine daha uygun düşer. Çünkü elde bulunan bir ürün, onun sahip olması istenen belli özellikler itibarı ile bir ‘var-yok’ çerçevesi içinde değerlendirilemez. Bir ürün daha çok, kendisinde bulunması istenilen özelliklere değişik derecelerde sahip olabilir. Bu nedenle ürünün değerlendirilmesinde bir derecelendirmeye gitmek gereklidir. Dereceleme ölçeğindeki kategoriler rakamlarla, betimleyici ifadelerle ya da bunların ikisi birlikte kullanılarak belirtilebilir. Kategorileri, betimleyici ifadelerle belirtilen bir ölçek, çok büyük olasılıkla daha objektiftir. Çünkü dereceleyenin ya da puanlayıcının öznelliğine daha az yer verir. (Tekin, 2000:232) Bu nedenle ölçek taslağı “Dereceleme Ölçeği” formatında ve kategorileri de betimleyici ifadelerle açıklanmış biçimde hazırlanmıştır. 5’li likert ölçek temele alınmış ve kazanımlar “Üstün” den “Zayıf” a 5 -4 -3 -2 -1 şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması için yapılan ölçümlerde, ölçeğin kıyaslanacağı değişken, geleneksel ölçme yöntemi ile yapılan ölçüm sonuçlarıdır. Bu amaçla, örneklemdaki öğrenciler öncelikle geleneksel puanlama yöntemi ile ölçülmüş ve ardından aynı öğrenciler, geliştirilen ölçekle bir kez daha olmak üzere, ikinci kez ölçülmüşlerdir.

Ses Eğitimi dersi performans ölçeği içinde sıralanan kriterler, öncelikle ses eğitiminde 3R kuralı [Relaxation (Rahatlama-Gevşeme) – Respiration (Solunum) – Registration (Ses bölgelerinin uyumu)] (Öztürk, Akgün, 2007) na dayalı kazanımlar gözetilerek, eğitim fakülteleri ortak lisans programındaki ve çeşitli güzel sanatlar

fakültelerindeki ses eğitimi derslerinin içerikleri analiz edilerek ve alanla ilgili yazılı kaynaklar temele alınarak oluşturulmuşlardır.

Aşağıda kapsamı ve şekli verilen ölçek, 2009-2010 Eğitim-Öğretim, Bahar Yarıyılı'nda Atatürk Üniversitesi KKEF Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda eğitim gören 25 kişilik ikinci sınıf öğrencilerin icra ettikleri "Selve Amiche, Caro Mio Ben, Se tu M'ami, Torna A Surriento, O Sole Mio, Nina, Sebben Crudele, O Cessate Di Piagarmi, Lasciar Da Marti, Cielito Lindo, Sarı Zeybek, Ah Bir Ateş Ver, Sabahın Seherinde, Çökertme, Yalgızam, Ananın Sesi" isimlerindeki 16 adet eserin değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Ses Eğitimi Performans Değerlendirme Formu

Ad-Soyad: _____

Öğretim Elemanı: _____

Yeterlikler	Üstün	Ortanın Üstü	Orta	Ortanın Altı	Zayıf
1. Duruş (Baş , Omurga, Göğüs Dik, Dengeli ve Kendinden Emin)	Duruş standartların üstünde, mükemmel (.....)	Duruş standartlara uygun, yeterli (.....)	Duruş bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Duruşta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Duruş tamamen standart dışı (.....)
2. Solunum (Düzenli, Dengeli, Verimli)	Solunum standartların üstünde, mükemmel (.....)	Solunum standartlara uygun, yeterli (.....)	Solunum bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Solunumda önemli eksiklikler vardır. (.....)	Solunum tamamen standart dışı (.....)
3. Ses Üretimi (Atak, Fonasyon, Temiz, Tınlı, Dolgun Ses)	Ses üretimi standartların üstünde, mükemmel (.....)	Ses üretimi standartlara uygun, yeterli (.....)	Ses üretimi bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Ses üretiminde önemli eksiklikler vardır (.....)	Ses üretimi tamamen standart dışı (.....)
4. Rezonans (Rezonatör Sistemi Etkili Kullanma, Volümlü, Güçlü ve Parlak Ses)	Rezonans standartların üstünde, mükemmel (.....)	Rezonans standartlara uygun, yeterli (.....)	Rezonans bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Rezonansta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Rezonans tamamen standart dışı (.....)
5. Register Bağlantıları (Egalite, Kaynaşan Güzel Sesler, Sabit Çizgide Tınlama)	Register bağlantıları standartların üstünde, mükemmel (.....)	Register bağlantıları standartlara uygun, yeterli (.....)	Register bağlantıları bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Register bağlantılarında önemli eksiklikler vardır. (.....)	Register bağlantıları tamamen standart dışı (.....)
6. Çeşitli Söyleme Tekniklerini Kullanabilme (Legato, Staccato, Martellato, Trill, Vibrato vd.)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartların üstünde, mükemmel, (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartlara uygun, yeterli (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilmede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme tamamen standart dışı (.....)
7. Müzikalite (Stilistik Yorum, Hız ve Gürlük Terimlerini Uygulama, Doğru Ritmlenme ve Tonlama)	Müzikalite standartların üstünde mükemmel (.....)	Müzikalite standartlara uygun, yeterli (.....)	Müzikalite bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Müzikalitede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Müzikalite tamamen standart dışı (.....)
8. Anlaşılabilirlik (Doğru Entonasyon ve Artikülasyon)	Anlaşılabilirlik standartların üstünde, mükemmel (.....)	Anlaşılabilirlik standartlara uygun, yeterli (.....)	Anlaşılabilirlik bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Anlaşılabilirlikte önemli eksiklikler vardır. (.....)	Anlaşılabilirlik tamamen standart dışı (.....)
9. İletişim (Etkililik, İfade Gücü, Sahne Duruşu)	İletişim standartların üstünde, mükemmel (.....)	İletişim standartlara uygun, yeterli (.....)	İletişim eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	İletişimde önemli eksiklikler vardır. (.....)	İletişim tamamen standart dışı (.....)

Şekil 2.1. Bireysel Ses Eğitimi Dersi İçin Hazırlanan Performans Değerlendirme Formu

2.4 TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ

Hazırlanan ölçek, örneklemdaki öğrencilere, yine örneklemdaki öğretim elemanlarının katılımı ile uygulanmış, ön uygulama, son uygulama ve diğer uygulamalar arasındaki korelasyon ve anlamlılıklar, “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” ve “t testi” istatistikleri kullanılarak tespit edilmiştir. İstatistiksel çözümler için SPSS 10.0 (The Statistical Packet for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0.05 seçilmiştir. İstatistiklerin yapılması ve yorumlanmasında konu alanı uzmanından yardım alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Eğitim Fakülteleri GSEB-MEABD, ‘Bireysel Ses Eğitimi’ derslerinde kullanılacak ‘Ses Eğitimi Performans Ölçeği’ ile ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak yeni ölçeğin geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik çalışmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ölçeğin geçerlik, güvenirlik, kullanılabilirlik ve uygulanabilirlik çalışmaları ile ilgili bulgular aşağıdaki gibidir.

3.1 ÖLÇME ARACININ GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Ölçme aracının güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla “Test Tekrar Test” yöntemi paralelinde “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” formülü kullanılmıştır. Geliştirilen ölçekle ilgili “Test Tekrar Test” uygulaması Atatürk Üniversitesi, KKEF, GSEB, MEABD’nda eğitim alan 25 öğrencinin Bireysel Ses Eğitimi Dersi Vize ve Final sınavlarında, 4 Öğretim elemanının değerlendirmeleriyle yapılmıştır. Öğretim elemanlarının 25 öğrenciye verdiği ön uygulama ve son uygulama puanlarının aritmetik ortalamaları alınmış, ölçek kullanılarak yapılan bu ön ve son uygulama puanları arasındaki ilişki, “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” formülü hesaplanmış ve bulgular Tablo 1’ de gösterilmiştir.

Tablo 1. Atatürk Üniversitesi KKEF, GSEB, MEABD’ da Yapılan “Ölçme Araçlı Ölçme” Sonuçlarının Ön-Son Uygulama Puanları Arasındaki Tutarlılığı Gösterir Tablo.

<i>Ölçme aracı ölçme</i>	N	X	Ss	Korelasyon	P
<i>Ön uygulama</i>	25	62,20	15,72		
<i>Son Uygulama</i>	25	66,40	12,29	0,899	0,005*

*P<0,05

Tablo 1’de görülen ve ölçeğin güvenirlik çalışması için örneklemdaki 25 öğrenci üzerinde ölçümü yapan 4 öğretim elemanının, ölçekle yaptıkları ön ve son uygulamalar arasındaki korelasyona bakıldığında, ‘ön uygulama-son uygulama’ sonuçları arasında

anamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.(.899) Performans değerlendirmelerine dayalı ölçümler için yaygın olarak kabul edilen güvenilirlik katsayısı alt sınırının .70 olduğu göz önünde bulundurulursa (Dalkıran, 2008:122) yukarıda tespit edilen katsayı, ölçme aracından elde edilen puanların oldukça yüksek bir kararlılığa sahip olduğunu ve ölçme aracının yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebileceğini göstermektedir.

Öğretim elemanlarının ‘Geleneksel Yöntem’le (Herhangi standart bir ölçme aracının kullanılmadığı yöntem) puanlamaları arasındaki tutarlılık durumu da yine aynı yöntemle hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Atatürk Üniversitesi KKEF, GSEB, MEABD’ da Yapılan “Uygulana gelen Geleneksel Ölçme” Sonuçlarının Ön-Son Uygulama Sonuçları Arasındaki Tutarlılığı Gösterir Tablo.

<i>Uygulana gelen geleneksel ölçme</i>	N	X	Ss	Korelasyon	P
<i>Ön uygulama</i>	25	61,76	13,40		
<i>Son Uygulama</i>	25	64,84	11,21	0,895	0,005*

*P<0,05

Tablo 2’de görülen ve ölçeğin güvenilirlik çalışması için örneklemdaki 25 öğrenci üzerinde, ölçümü yapan 4 öğretim elemanının geleneksel yöntemle yaptıkları ön ve son uygulamalar arasındaki korelasyona bakıldığında, ‘ön uygulama-son uygulama’ sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Geleneksel yöntemle puan veren 4 öğretim elemanının puanlarının ortalamaları arasında kararlılık katsayısı; .895 olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuç, öğretim elemanlarının geleneksel yöntemle yaptıkları ölçmede de anlamlı bir ilişki olduğunu gösterse de, aynı anda ölçme yapan öğretim elemanlarının sayısının artması durumunda bu kararlılığın azalabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kaldı ki ölçme aracı ile yapılan ölçmelerde (az bir fark olsa da) daha kararlı ve yüksek ilişkili puanlar oluşmuştur.

Güvenirlilik için ulaşılan bu iki kanıt, geliştirilen ölçme aracının tutarlı ve kararlı ölçme yaptığını ve dolayısıyla güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.2 ÖLÇME ARACININ GEÇERLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Geliştirilen ölçme aracının geçerliğine ilişkin çalışmalar daha çok; madde analizlerine dayalı geçerlik, ölçeğin kapsam ve yapı geçerliği ve hedef dayanaklı geçerlik çalışmaları şeklinde ele alınmıştır.

3.2.1 Madde Geçerliklerinin İncelenmesi İle İlgili Bulgular ve Yorum

Ölçekte bulunan her bir maddenin ‘Ses Eğitimi’ performansını gerçekleştiren iyi öğrenci ile zayıf öğrenciyi istatistiksel olarak ayırt edip edemediğinin tespiti, ilgili ölçekte kapsanan hedef maddelerin amacına uygun ölçme yapıp yapamadığının da tespiti demektir. Bir başka deyişle bu alandaki çalışmalar bize, ölçekteki maddelerin geçerli olup olmadıkları ile ilgili istatistiki bilgi verir.

Bu amaçla örneklemdaki 25 öğrencinin ölçek puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmış, “%27’ lik üst grup ve alt grup” puan grupları oluşturulmuştur. Yani ölçekte bulunan 1. Maddeden (ve sırasıyla tüm diğer maddelerden) en yüksek puan alan öğrencilerin %27’si ile en düşük puan alan öğrencilerin %27’sinin puan grupları analize tabi tutulmuştur. Bu iki grup öğrencinin madde puanları bakımından birbirinden ayırt edilip edilmediğini belirlemek amacıyla, bir başka deyişle ölçeğin iyi öğrenci ile zayıf öğrenciyi ayırt edip edemediğinin tespiti amacıyla, ‘Bağımsız Gruplar t Testi” yöntemi kullanılmış ve yapılan analize ilişkin bulgular, Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Performans Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Göre Belirlenen % 27'lik Üst ve Alt Grupların Her Bir Hedef Beceri Tarafından Ayırt Edilip Edilmediğini Gösteren “t testi” Tablosu.

Hedef Beceri	Grup	N	X	ss	T	sd	P
1. Madde Duruş	Üst	7	3,75	0,750	4,361	12	,000
	Alt	7	2,78	0,950			
2. Madde Solunum	Üst	7	4,14	0,590	11,890	12	,000
	Alt	7	2,42	0,740			
3. Madde Ses Üretimi	Üst	7	4,14	0,650	16,264	12	,000
	Alt	7	1,71	0,594			
4. Madde Rezonans	Üst	7	4,32	0,772	14,430	12	,000
	Alt	7	1,71	0,534			
5. Madde Register Bağlantıları	Üst	7	3,71	0,854	12,166	12	,000
	Alt	7	1,60	0,685			
6. Madde Çeşitli Söyleme Tekniklerini Kullanabilme	Üst	7	4,39	0,737	14,074	12	,000
	Alt	7	2,17	0,772			
7. Madde Müzikalite	Üst	7	3,92	0,857	10,929	12	,000
	Alt	7	2,03	0,838			
8. Madde Anlaşılabilirlik	Üst	7	4,00	0,720	9,979	12	,000
	Alt	7	2,25	0,518			
9. Madde İletişim	Üst	7	3,60	0,566	11,199	12	,000
	Alt	7	1,89	0,785			

***P<0,05**

Tablo 3 incelendiğinde; ölçekte bulunan 9 maddenin de üst ve alt grubu yeterli derecede ayırt edebildiğini bir başka deyişle iyi performans gösteren öğrenci ile zayıf performans gösteren öğrenciyi yeterli derecede ayırt edebildiğini görmekteyiz.

Bu sonuç, ölçekte kapsanan 9 maddenin de doğru ve anlamlı maddeler olduğu, öğrencilerin hedef davranışlar için gösterdikleri performansın değerini iyi ölçtükleri ve

bu hali ile de ölçme aracının yüksek bir geçerliğe sahip olduğuna bir kanıt oluşturduğunu göstermektedir.

3.2.2 Kapsam ve Yapı Geçerliklerinin İncelenmesi İle İlgili Bulgular ve Yorum

Geliştirilen ölçme aracının kapsadığı davranışlar, birincil olarak; Eğitim Fakülteleri, GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin amaç ve içeriklerinden hareket edilerek oluşturulmuşlardır. Bu kapsamda Lisans Programı’ndaki Bireysel Ses Eğitimi dersinin içerikleri analiz edilmiş, ses eğitimi dersini açıklayan diğer mesleki müzik eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarının ders içerikleri analiz edilmiş, bu içeriklerden dersin çıktıklarına işaret eden hedefler, davranışa çevrilerek ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Ölçek maddelerinin oluşumunda ses eğitimi gerçekleştirilmeye dönük yazılı literatüre başvurulmuş ve bu amaçla yurt içi ve yurt dışı yayınlara dayalı literatür, içerik analizine tabi tutularak ölçeğin daha bilimsel dayanaklara temellendirilmesi hedeflenmiştir.

Ölçeğin oluşturulmasında, daha önce, bu çalışmada ele alınan amaca yakın ölçmeler için geliştirilmiş yurt içi ve yurt dışı yayınlarda sunulan çeşitli ölçeklerden yararlanılmıştır. Yararlanılan bu yayınlarla ilgili örnekler çalışmanın birinci bölümünde ve ekler bölümünde sunulmuştur.

Hazırlanan ölçeğin geçerliği için “Ses Eğitimi” alanıyla ilgili alan uzmanı ve ölçekle ilgili eğitim bilimcilerin görüşlerine başvurulmuş ve uzmanların; ölçme aracının içerik, ifade-anlatım, biçim ve puanlama yöntemleri ile ilgili olarak gerek sözlü ve gerek yazılı olacak şekilde, olumlu görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin, ölçeğin, ses performansı için gerekli ölçmeyi yapabileceği ve ses performansına dönük tek bir temel yapıyı ölçtüğü yönünde olduğu söylenebilir.

3.2.3 Ölçüte Dayalı Geçerlik İle İlgili Bulgular ve Yorum

Ölçüt geçerliği, test puanlarının, testin ölçtüğü özellikle ilişkili olduğu düşünülen bir başka ölçme sonuçları ile korelasyonu, puanların ölçüt geçerliğini gösterir. (Ellez, 2009:184) Ölçüte dayalı geçerlikte amaç, ölçülen özellikle aynı özelliği ölçen bir başka ölçümden elde edilen puanlarla, ölçme araçlı ölçekten elde edilen puanlar arasında

yüksek ilişki olup olmadığının tespitidir. Ölçme aracına başka bir geçerlik kanıtı bulabilmek amacıyla, ölçekli puanlamanın, geleneksel puanlama yöntemi ile olan ilişkisi incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4a ve 4b’de sunulmuştur. Geleneksel puanlama yöntemi ile elde edilen puanlarla, ölçme aracına dayalı olarak elde edilen puanların ön ve son uygulamaları arasındaki ilişki “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” yöntemi ile incelenmiştir.

Tablo 4a. Ölçme Aracı Kullanılarak Verilen Ön Uygulama Puanları İle Ölçme Aracı Kullanılmadan Verilen Ön Uygulama Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösterir Tablo.

<i>Ölçme Yöntemi</i>	N	X	Ss	Korelasyon	P
<i>Geleneksel Ölçme</i>	25	61,70	15,45	0,854	0,005*
<i>Ön uygulama</i>					
<i>Ölçekli Ön Uygulama</i>	25	62,22	17,65		

***P<0,05**

Tablo 4a’da görülen ve ölçeğin, “ölçüte dayalı geçerlik” çalışması için örneklemdaki 25 öğrenci üzerinde, ölçümü yapan 4 öğretim elemanının geleneksel yöntemle ve ölçekle yaptıkları ön uygulamalar arasındaki korelasyona bakıldığında, ‘ön uygulama-son uygulama’ sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. görüldüğü gibi iki farklı puanlama yöntemi ile gerçekleştirilen ön uygulama puanları arasında anlamlı bir ilişki (.85) tespit edilmiştir. Bu sonuç, ölçme aracının var olan bir yöntemle olan benzerliğini ve uyumunu göstermesi açısından önemli bir geçerlik kanıtı olarak yorumlanabilir.

Tablo 4b. Ölçme Aracı Kullanılarak Verilen Son Uygulama Puanları İle Ölçme Aracı Kullanılmadan Verilen Son Uygulama Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösterir Tablo.

<i>Ölçme Yöntemi</i>	N	X	Ss	Korelasyon	P
<i>Geleneksel Ölçme</i>	25	64,70	12,46	0,914	0,005*
<i>Son uygulama</i>					
<i>Ölçekli Son Uygulama</i>	25	66,23	14,09		

***P<0,05**

Tablo 4b’de görülen ve ölçeğin, “ölçüte dayalı geçerlik” çalışması için, örneklemdaki 25 öğrenci üzerinde, ölçümü yapan 4 öğretim elemanının geleneksel yöntemle ve ölçekle yaptıkları son uygulamalar arasındaki korelasyona bakıldığında, ‘ön uygulama-son uygulama’ sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.(.914)

Ayrıca geleneksel yöntem ve ölçme aracı yöntem ile yapılan ön uygulama ve son uygulama puan ortalamalarının, son uygulama puanları lehine giderek artması, eğitimin işlevini yerine getirdiğini, ölçümlerin eğitim sürecinde kazanılan davranışları tespit edebildiğini, ölçümlerin son uygulamalar lehine sonuç verdiğini, bu sonucu, geliştirilen ölçme aracının da tespit ettiğini ve dolayısıyla ölçme aracının da işlevini yerine getirebildiğini görmekteyiz.

Bu sonuç, ölçme aracının var olan bir yöntemle olan benzerliğini ve uyumunu göstermesi açısından önemli bir geçerlik kanıtı olarak yorumlanabilir.

3.3 ÖLÇME ARACININ KULLANIŞLILIĞI VE UYGULANABİLİRLİĞİ

Bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçme aracının, daha farklı ve daha geniş gruplar için kullanılabilirliğini tespit etmek amacıyla, bir başka deyişle bir ölçme aracında bulunması gereken son özellik olan “kullanışlılık” unsurunun tespiti amacıyla, geliştirilen ölçek, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü Lisans Programında ilk iki yıl için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin 52

kişilik bir öğrenci örnekleme uygulanmıştır. Ölçeğin kullanılabilirliği ile ilgili temel yaklaşım alanları aşağıda maddeler halinde sunulmuştur.

1. Ölçeğin kapsamı, biçimi, likertleri ve puanlama yöntemi, tüm öğretim elemanlarınca aynı şekilde anlaşılmıştır.
2. Ölçekte bulunan 9 madde, ölçeğin performans esnasında kullanılmasına uygun bir sürede puanlanabilmiştir. (Ortalama 3 dakika) Yani ölçeğin kapsamı, onun en uygun sürede puanlanmasına uygun bir yapıdadır.
3. Ölçeğin başka örneklem üzerinde de aynı sonucu verip vermediğinin tespiti için Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü öğrencilerinden oluşan daha büyük bir örneklem üzerinde, bir geleneksel yöntemle, bir de geliştirilen ölçekle uygulama yapılmış ve oluşan puanlar arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Farklı Örneklem Üzerinde Geleneksel Ölçme Yöntemi ve Ölçme Araçlı Ölçme Yöntemi ile Yapılan Ölçüm Sonuçları Arasındaki İlişkiyi Gösterir Tablo.

<i>Ölçme Yöntemi</i>	N	X	Ss	Korelasyon	P
<i>Ölçekli uygulama</i>	52	62,90	10,95	0,799	0,005*
<i>Geleneksel Uygulama</i>	52	58,07	11,03		

***P<0,05**

Tablo 5’de görüldüğü gibi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü öğrencilerinden oluşan daha büyük bir örneklem üzerinde, bir geleneksel yöntemle, bir de geliştirilen ölçekle olmak üzere, yapılan iki farklı ölçme yöntemi ile elde edilen puanlar arasında da, ölçme aracının lehine olacak şekilde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. (.79)

Bu sonuca dayanarak bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçme aracının, uygulana gelen ölçme yöntemine iyi bir alternatif olarak kullanılabilirliği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması” isimli bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında, aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkün olmuştur.

1. Bu çalışma kapsamında geliştirilen, Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçme aracı; ağırlıklı olarak ürün değerlendirmeye dönük olup, ölçek; “Sınav Performansı” ana boyutu altındaki dokuz ‘alt boyut’ paralelinde, dokuz ‘hedef davranış’ı kapsamaktadır. Bu hedef davranışlar; Duruş, Solunum, Ses Üretimi, Rezonans, Register Bağlantıları, Çeşitli Söyleme tekniklerini Kullanabilme, Müzikalite, Anlaşılabilirlik ve İletişim şeklinde oluşturulmuşlardır.

2. Elde edilen bulgular ışığında Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi, ses eğitimi performansını, yüksek güvenilirlik düzeyinde, tutarlı ve kararlı olarak ölçebilen bir ölçme aracı geliştirildiği söylenebilir. Ölçeğin Güvenirlik Katsayısı; .899 olarak tespit edilmiştir.

3. Araştırma kapsamında uygulanan ‘geleneksel yöntemle ölçme’ sonuçları arasında yüksek düzeyde bir ilişki görünmekle beraber, geleneksel yöntemle aynı anda ölçüm yapan öğretim elemanı sayısı arttığında, söz konusu yüksek ilişkinin azalabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bundan ayrı olarak çalışma kapsamında ‘geliştirilen ölçek’le yapılan ölçümler, geleneksel yöntemle yapılan ölçümlerden az farkla da olsa daha kararlı ve yüksek ilişkili olarak tespit edilmiştir. Ölçekli Ölçme Güvenirlik Katsayısı; .899, Geleneksel Yöntemle Ölçme Güvenirlik Katsayısı ise; .895 olarak bulunmuştur.

4. Çalışma kapsamında geliştirilen Ölçme Aracının, farklı geçerlik türleri paralelinde yapılan geçerlik çalışmaları, ölçeğin asgari geçerliğe sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin madde geçerlikleri üzerinde yapılan geçerlik çalışmalarında, ölçekteki her maddenin iyi öğrenci ile zayıf öğrenciyi ayırt edebildiği (Bkz. Tablo3), ölçüte dayalı geçerlik ile ilgili çalışmalarda da mevcut bir yönteme iyi bir alternatif

olabileceği ile ilgili bulgular (Geleneksel Yöntem Ön Uygulama ve Ölçekli Yöntem Ön Uygulama Arasındaki Korelasyon; .85 ve Geleneksel Yöntem Son Uygulama ve Ölçekli Yöntem Son Uygulama Arasındaki Korelasyon; .91, Bkz. Tablo 4a-4b) ile kapsam geçerliliği ile ilgili alanyazın ve uzman görüşleri, ölçeğin asgari geçerlilik şartlarını taşıdığını göstermiştir. Bu nedenle geliştirilen ölçeğin, geleneksel yöntemle yapılan ölçümlere çok iyi bir alternatif olabileceği sonucuna varılmıştır.

5. Ölçme aracı, farklı programlardaki ilgili dersler için ve farklı örneklem grupları için yapılan ölçümlerde de yüksek ilişkili sonuçlar doğurmakta ve işlevini yerine getirebilmektedir. Farklı örnekleme daha sonra yapılan ölçümlerde geleneksel yöntemle, ölçme araçlı yöntem arasındaki korelasyon .79 olarak tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 5)

6. Geliştirilen ölçek, geçerlik ve güvenilirlik şartlarını taşımasının yanında aynı zamanda kullanışlı bir ölçek olabilme durumundadır. Ölçek herkes tarafından aynı şekilde anlaşılabilen, kolaylıkla basımı ve çoğaltımı yapılabilen ve ses performansı süresi içinde puanlanabilmektedir. Nitekim puanlamaya katılan öğretim elemanları da ölçeğin pratik bir şekilde uygulanabilir olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öneriler

1. Geliştirilen bu ölçek Eğitim Fakülteleri GSEB, MEABD lisans programında ilk iki yıl (dört yarıyıl) için kapsanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi ölçümleri için kullanılabilir. Böylece, ilgili lisans programı dersi için daha objektif, nesnel, güvenli, tutarlı ve sistematik ölçümler yapılabilir.
2. İlgili branşın ve diğer branşların çeşitli ölçümlerinde, farklı eğitim basamakları için geliştirilmiş performans testlerinin kullanılması, ölçümlerin daha tutarlı ve objektif olarak gerçekleştirilmesinin yanı sıra, bu ölçümlerde belli bir süreklilik ve devamlılık sağlayacaktır. Bu yaklaşım, özellikle ülkemizde “Ölçme-Değerlendirme” olgusunun daha sistematik hale gelmesine neden olacaktır.

3. Mesleki müzik eğitimi yapılan kurumlarda bu tarz ölçeklerin kullanılması sonucu yapılacak değerlendirmeler, ğretim elemanlarının kendilerini değerlendirmelerine ve bu paralelde kullandıkları eğitim yöntem ve teknikleri ile ilgili gerekli düzeltme ve yenileme çalışmalarına ışık tutacaktır.
4. Yeterli geçerlik ve güvenirlik testlerinden geçmiş ölçeklerle yapılan ölçümler sonucu yapılan değerlendirmeler, ilgili eğitim programının, varsa eksik veya geliştirilmeye muhtaç yönlerinin tespitine de olanak sağlar. Programın değerlendirilmesi de belli ölçümler sonucu olmaktadır. Söz konusu ölçümler ne kadar objektif olursa, program için yapılacak düzenlemeler de o kadar gerçekçi ve anlamlı olur. Burada leklere önemli görevler düşmektedir.
5. Bu çalışmada geliştirilen lme aracı, mesleki müzik eğitimi verilen diğer bölümlerin veya güzel sanatlar liselerinin ilgili dersleri için, ilgili programlar üzerinde yapılacak içerik analizlerinden sonra, gerekli düzenlemelerle söz konusu bölümlerde kullanılabilir.
6. Bu çalışmada geliştirilen lme aracı ile ilgili olarak, ölçeğin, mesleki müzik eğitimi verilen kurumların farklı bölümlerindeki aynı içerikli dersler için kullanılması ve oradaki sonuçlarının karşılaştırılmasıyla, varsa marjinal durumların nerelerden kaynaklanabileceği ile ilgili çalışmalar yapmak mümkündür.
7. Geliştirilen bu ölçekten yararlanarak, mesleki müzik eğitimi verilen bölümlerin diğer bireysel çalgı dersleri için, farklı ölçekler oluşturulabilir.
8. Bu lek belli kısıtlamalarla, mesleki müzik eğitimi veren kurumların özel yetenek sınavındaki ses performanslarının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılabilir.
9. Bu çalışmanın ana problemini oluşturan “Bireysel Ses Eğitimi Dersi Performans leği” geliştirme çalışmaları, daha farklı dersler için daha geniş örneklemlerle, daha fazla ğretim elemanının katılımıyla ve daha hassas ölçümlerle yapıldığında, daha objektif ve daha geniş alanlara genellenebilir ölçeklerin oluşturulması, sağlanmış olur.

10. Herhangi bir disiplinle ilgili bir ölçek geliştirilirken, ölçeğin ölçmeyi planladığı davranışların daha açık ve anlaşılır biçimde ortaya konulabilmesi için özellikle lisans programlarındaki derslerin hedef, hedef davranışlar, öğrenme yaşantıları ve sınav durumlarının sistematik çalışmalarla programda belirtilmiş olması gereklidir. Bu düzenlemeler, ölçeklerin daha sağlıklı biçimde geliştirilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, S. (2005). *Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri İçin Müzik*. Ankara: Bilge Ders Kitapları.
- Aksu, C. (2007). *İlköğretim 8.Sınıf Müzik Programının Hedeflerine Ulaşma Düzeyinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Alıcı, D. (2008). “Öğrenci Performansının Değerlendirilmesinde Kullanılan Diğer Ölçme Araç Ve Yöntemleri”. Satılmış Tekindal (Ed.) *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*, Ankara: Pagem Akademi.
- Bacanlı, H. (2009). *Eğitim Psikolojisi*, 14. Baskı, S:10, Ankara: Asal Yayınları.
- Beydoğan, H, Ö. (1998). *Okullarda Ölçme Ve Değerlendirme*. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F Yayın No:72 Erzurum.
- Boyle J. Radocy R. (1987). *Measurement and Evoluotion of Musical Experiences*. New York: Schirmer Books.
- Çevik, S. (2006). “Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri Yönünden Değerlendirilmesi”. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, 26-28 Nisan, Pamukkale Ün. Eğt. Fak. Denizli.
- Çevik, S. (1999). *Koro Eğitimi Yönetimi Ve Teknikleri*, Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.
- Dalkıran, E. (2006). “Müzik Eğitimi Anabilim Dalları Keman Eğitimi Yarıyıl Sonu Sınavlarında Performansın Ölçülmesine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri”. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, Pamukkale Ün. Eğt. Fak. Denizli.
- Dalkıran, E. (2009). “Keman Eğitiminde Performansa Yönelik Ölçme Aracı Örneği”. Bildiriler – 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, 23–25 Eylül.
- Dalkıran, E. (2008). “Keman Eğitiminde Performansın Ölçülmesi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Aralık 2008 Cilt:V, Sayı:II, 116-136 [Elektronik Sürüm] <http://efdergi.yyu.edu.tr> (Erişim Tarihi:20.06.2010)
- Doğan, N. (2009). “Davranışların Ölçülmesi”. *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*, Atılğan, H.(Ed.) Üçüncü Baskı, Ankara: Pan Yayınevi.

- Ece, A. S. ve Kaplan, S. (2008). “Müziksel Algılama (İşitme, Okuma, Yazma) Ses Ve Çalgı Yeteneği Arasındaki İlişkilerin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Cilt:16 No:1 *Kastamonu Eğitim Dergisi* 285-296.
- Ellez, A. M. (2009). “Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Özellikler”. *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*, Tanrıoğen, A.(Ed.) Ankara: Pan Yayıncılık.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erden, M.(1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*, Ankara: Pan Yayıncılık.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul:Alkım Yayınları.
- Erkan S. Gömleksiz M. (2008). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Helvacı, A. (2003). “Ses Eğitiminde Register Ve Rezonans”[Bildiri]. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyum Bildirileri*, 30-31 Ekim, İnönü Üniversitesi, Malatya. s.124-129.
- Hewitt, D. (2010). “How to Write an Evaluation for a Music Performance,” [Elektronik Sürüm] www.ehow.com. Erişim tarihi: 05.07.2010.
- Ömür, M. (2004). *Sesin Peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Öztürk, F. G. ve Akgün G. (2007). “Ses Eğitimi ve 3R Kuralı”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:15 No:1, 423-426.
- Özçelik, D.A. (1998). *Ölçme Değerlendirme*, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özgür, Ü. Ve Aydoğan, S. (1999). *Müziksel İşitme Okuma Yazma*. Birinci Baskı, S:4, Ankara: Sözkesen Matbaası.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz- Eğitimi ve Korunması*, İstanbul: Pan Yayınları.
- Say, A. (2005). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Karakaya İ. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Tanrıoğen A. (Ed.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılıç. M. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.
- Kolçak, O. (1998). *Ses Eğitimi ve Şarkı Sanatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.

- MEB, (2006). *Bireysel Ses Eğitimi Dersi Ortaöğretim Öğretim Programı (12. Sınıf)*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2006). *Ortaöğretim Piyano Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11. ve 12. Sınıflar)*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Tebiş, C. (2001). “Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Programlarındaki Yaylı Çalgı Öğretimine İlişkin Sınama-Ölçme-Değerlendirme Durumlarının İncelenmesi”. 1924-2004 *Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi* . SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta.
- TDK. (1992). *Türkçe Sözlük, Yeni Baskı*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Kurumu.
- Tekin, H. (2000). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Töreyin, A. M. (2000). “Türkiye Türkçesine Uygun Şan Eğitimi”. *Türk Dili Edebiyatı Dergisi*, Sayı 583, s:83-91.
- Töreyin, A. M. (1998). *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke Ve Teknikleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Töreyin, A. M. (2008). *Ses Eğitimi, Temel Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar, İlkeler ve Yaklaşımlar Ve Türkiye'deki Durum*, Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Wapnick, J. And Ekholm, E. (1997). “Expert Consensus İn Solo Voice Performance Evaluation”. *Journal of Voice*, Vol 11. No. 4. S. 429-436 Lippincon-Raven Publishers, Philadelphia.
- Yayla, A, A. (2004). “Müziksel Performansın Ölçülmesi”. 1924-2004 *Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi* SDÜ, 7-10 Nisan, Isparta.
- Yurdabakan, İ. (2008). “Eğitimde Kullanılan Ölçme Araçlarının Nitelikleri”. *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*. Gömleksiz, M. Erkan, S. (Ed.) Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Web Kaynakları

Conrad, D. (2003). <http://www.windensemble.org/education/rubricsix.pdf> , Educator dconrad@prodigy.net (03.07.2010).

<http://www.tdk.gow.tr>(15.06.2010).

<http://www.music.uab.edu/site2/documents/VocalJuryForm2009.pdf>(06.06.2010).

<http://www.lakeforestchoirs.com/Home/vpe> (03.07.2010).

<http://www.shorter.eduacademicstars> Vocal Jury Rubric.pdf. (05.07.2010).

<http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCzikalite> (27.06.2010).

EKLER

Ek 1: Çalışma Kapsamında Geliştirilen Ses Eğitimi Performans Değerlendirme Formu

Ad-Soyad: _____

Öğretim Elemanı: _____

Yeterlikler	Üstün	Ortanın Üstü	Orta	Ortanın Altı	Zayıf
1. Duruş (Baş , Omurga, Göğüs Dik, Dengeli ve Kendinden Emin)	Duruş standartların üstünde, mükemmel (.....)	Duruş standartlara uygun, yeterli (.....)	Duruş bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Duruşta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Duruş tamamen standart dışı (.....)
2. Solunum (Düzenli, Dengeli, Verimli)	Solunum standartların üstünde, mükemmel (.....)	Solunum standartlara uygun, yeterli (.....)	Solunum bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Solunumda önemli eksiklikler vardır. (.....)	Solunum tamamen standart dışı (.....)
3. Ses Üretimi (Atak, Fonasyon, Temiz, Tınlı, Dolgun Ses)	Ses üretimi standartların üstünde, mükemmel (.....)	Ses üretimi standartlara uygun, yeterli (.....)	Ses üretimi bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Ses üretiminde önemli eksiklikler vardır (.....)	Ses üretimi tamamen standart dışı (.....)
4. Rezonans (Rezonatör Sistemi Etkili Kullanma, Volümlü, Güçlü ve Parlak Ses)	Rezonans standartların üstünde, mükemmel (.....)	Rezonans standartlara uygun, yeterli (.....)	Rezonans bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Rezonansta önemli eksiklikler vardır. (.....)	Rezonans tamamen standart dışı (.....)
5. Register Bağlantıları (Egalite, Kaynaşan Güzel Sesler, Sabit Çizgide Tınlama)	Register bağlantıları standartların üstünde, mükemmel (.....)	Register bağlantıları standartlara uygun, yeterli (.....)	Register bağlantıları bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Register bağlantılarında önemli eksiklikler vardır. (.....)	Register bağlantıları tamamen standart dışı (.....)
6. Çeşitli Söyleme Tekniklerini Kullanabilme (Legato, Staccato, Martellato, Trill, Vibrato vd.)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartların üstünde, mükemmel, (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme standartlara uygun, yeterli (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilmede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Çeşitli söyleme tekniklerini kullanabilme tamamen standart dışı (.....)
7. Müzikalite (Stilistik Yorum, Hız ve Gürlük Terimlerini Uygulama, Doğru Ritmlenme ve Tonlama)	Müzikalite standartların üstünde mükemmel (.....)	Müzikalite standartlara uygun, yeterli (.....)	Müzikalite bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Müzikalitede önemli eksiklikler vardır. (.....)	Müzikalite tamamen standart dışı (.....)
8. Anlaşılabilirlik (Doğru Entonasyon ve Artikülasyon)	Anlaşılabilirlik standartların üstünde, mükemmel (.....)	Anlaşılabilirlik standartlara uygun, yeterli (.....)	Anlaşılabilirlik bazı eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	Anlaşılabilirlikte önemli eksiklikler vardır. (.....)	Anlaşılabilirlik tamamen standart dışı (.....)
9. İletişim (Etkililik, İfade Gücü, Sahne Duruşu)	İletişim standartların üstünde, mükemmel (.....)	İletişim standartlara uygun, yeterli (.....)	İletişim eksikliklerle kabul edilebilir düzeyde (.....)	İletişimde önemli eksiklikler vardır. (.....)	İletişim tamamen standart dışı (.....)

Ek.2 Örnek Puan Tablosu

Çalışma kapsamında geliştirilen ölçekle yapılan son uygulama ölçümlerinde 4 öğretim elemanının verdiği puanların tablosu

	Öğretim Elemanı A	Öğretim Elemanı B	Öğretim Elemanı C	Öğretim Elemanı D
Öğrenci 1	71	76	76	80
Öğrenci 2	96	84	93	98
Öğrenci 3	64	60	60	78
Öğrenci 4	56	40	42	62
Öğrenci 5	67	60	67	69
Öğrenci 6	51	37	44	62
Öğrenci 7	67	67	64	62
Öğrenci 8	64	47	80	80
Öğrenci 9	69	42	44	78
Öğrenci 10	91	87	78	91
Öğrenci 11	51	49	60	67
Öğrenci 12	73	73	71	76
Öğrenci 13	62	51	67	73
Öğrenci 14	89	89	93	96
Öğrenci 15	53	51	47	62
Öğrenci 16	62	60	60	58
Öğrenci 17	71	62	62	56
Öğrenci 18	73	73	73	76
Öğrenci 19	73	71	76	67
Öğrenci 20	40	47	56	53
Öğrenci 21	64	53	62	73
Öğrenci 22	82	78	73	76
Öğrenci 23	49	60	78	73
Öğrenci 24	53	44	40	68
Öğrenci 25	71	67	64	69

Ek 3. Piyano Dersi Performans Değerlendirme Formu

Sınıf.....		Majör Gam 3p		Minör Gam 7p		Ettüt 1 15p		Ettüt 2 15p		Barok Dönem Eseri 30p		Klasik Dönem Eseri 20p		Romantik veya Çağdaş Dönem		Toplam												
NO	Ad- Soyad	Gam 2p	Arpej 1p	Gam3+3=6p	Arpej 1p	Tempo 5p	Akılcılık 5p	Dinamikler 5p	Tempo 5p	Akılcılık 5p	Dinamikler 5p	Tempo 5p	Nonlegato 5p	Nüanslar 5p	Mordamlar 5p	Akılcılık 5p	Duate 5p	Tempo 5p	Dinamikler 5p	Duate 5p	Müzikalite 5p	Tempo 2p	Dinamikler 2p	Cümle, bağlar 2p	Eşlik partileri 2p	Müzikalite 2p	TOPLAM	

(MEB,2006)

Ek 4. Vokal Performans Ölçeği

Kriterler	ÜSTÜN 5	ÇOK İYİ 4	İYİ 3	VASAT 2	ZAYIF 1
Ton Kalitesi	Ses aralığı boyunca dengeli ton kalitesi, iyi desteklenmiş, rezonans, coşku, iyi sunum.	Ses aralığı boyunca bazı tutarsızlıklar, desteklenmiş, dengeli nefes, rezonans başlangıcı.	Ses aralığı boyunca fazla tutarsızlık, odak ve açıklık başlangıçta, nefes desteği ihtiyacı var.	Desteksiz ton, odak eksikliği, nefes alışta sorun.	Zayıf, güçsüz ton üretimi.
Tonlama/ Perde Doğruluğu	Perde aralığı her an doğru.	Perde aralığında çoğunlukla doğru.	Bazı ton hatalarıyla, kısmen perde aralığında.	Anlaşılabilir fakat kısmen perde aralığında çok fazla ton hatası	Hiç perde aralığında değil.
Diksiyon/ Artikülasyon	Açık artikülasyon, sözler her an anlaşılabilir, bütün dillerde olağanüstü başarı.	Çoğunlukla açık artikülasyon, sözler çoğunlukla anlaşılabilir, yabancı dillerde birkaç telaffuz sorunu.	Bazen açık artikülasyon, anlaşılabilirlikte hatalar, yabancı dillerde fazla telaffuz sorunu.	Kısmen açık artikülasyon, sözler çoğu zaman anlaşılabilir değil, yabancı dillerde çok az telaffuz.	Artikülasyon, telaffuz yok.
Müzikalite (İfade, Dinamikler, Müzik Stili Ritmik Doğruluk)	Dinamik seviyeler açık ve tutarlı, ifade tutarlı ve müziği şarkıya dönüştürürken etkili. Yaratıcı nüansla performans, sınırlı yardım	Dinamik seviyeler ve ifade çoğunlukla açık, tutarlı ve müziği şarkıya dönüştürürken etkili. Tipik nüansla performans, yardımcı	Dinamik seviyelerde dengesizlikler, ifade genellikle açık, tutarlı ve müziği şarkıya dönüştürürken etkili. Bazen nüansla performans, tamamen yardımcı	Dinamik seviyelere dikkat açık değil, ifade kısmen tutarlı ve müziği şarkıya dönüştürürken çok az etkili. Sadece notaların çalınması.	Dinamikler yok. Bağımsız müzikalite neredeyse yok. Ağır teknik hatalar var.
Performans (Sahne Duruşu, Karaktere Ve Tekste Bağlılık)	Tüm stil ve literatürde tüm sahne komutlarına mükemmel uyum	Sahnede nadiren hatayla tekste ve karaktere bağlılıkta büyük potansiyel gösterme, daha iyisi için bir adım var.	Sahnede potansiyel var fakat, tekste ve karaktere bağlılıkta tutarsızlık var. Daha çok sahne çalışmalı.	Sahnede rahatsız bir duruş var. Karakter ve teksti anlamada sorun var.	Karakter ve tekste hiçbir bağlantı yok. Bahsedilecek herhangi bir sahne duruşu yok.

Ek 5.

BİREYSEL ÇALGI EĞİTİMİ

KEMAN DERSİ PERFORMANS ÖLÇME ARACI

Öğrencinin Adı Soyadı : Dersin Kodu ve Adı : Sınav Tarihi :				DERECE					Ağırlıklı Ölçüm Puanı
				Çok Düşük	Ortamın Altında	Orta	Ortamın Üstünde	Çok İyi	
Boyut	Alt Boyut	Ölçüt Beceriler (Kriterler)	Katsayı	1	2	3	4	5	
Program Boyutu	Programın Gereklere Uygunluk	Devam ettiği sınıfın programında yer alan gerekleri yerine getirebilme	2×						
		Etüt ve eseri özelliklerine uygun Seslendirebilme	2×						
Sınav Performansı	Teknik Boyut	Keman Çalmaya Hazır Bulunma	Doğru bir duruş sağlayabilme; kemanı ve yayı doğru tutabilme	3×					
		Sağ ve Sol El Tekniği	Yayı simetrik kullanabilme	1×					
			Etüt ve eserde geçen yay tekniklerini doğru ve etkili bir biçimde uygulayabilme (Detache, Legato, Martele, Staccato, Spiccato)	1×					
		Doğru ve Temiz Ses Üretimi	Etüt ve eserde yer alan sesleri doğru Seslendirebilme	1×					
			Etüt ve eserde geçen pozisyon geçişlerini doğru gerçekleştirerek, yeni pozisyonda tonda kalarak çalabilme	1×					
		Metrik ve Ritmik Doğruluk	Etüt ve eseri metrik ve ritmik yapısına uygun seslendirebilme	1×					
	Artikülasyon	Etüt ve eseri doğru bir artikülasyonla Seslendirebilme	1×						
	Müzikal Boyut	Bütünlük	Etüt ve eseri bir bütünlük içinde seslendirebilme	2×					
		Ton Kalitesi, Müzikal Çizgi, Cümleme ve Stil	Etüt ve eseri güzel ve etkili bir ton ile Seslendirebilme	0.5×					
			Etüt ve eserdeki müzikal çizgiyi yakalayabilme; doğru bir cümleme ve ait olduğu dönemin stil özelliklerine uygun seslendirebilme	0.5×					
		Hız ve Gürlük	Etüt ve eseri gerçek hıza yakın bir hızda Seslendirebilme	0.5×					
			Etüt ve eserde yer alan nüansları etkili bir biçimde uygulayabilme	0.5×					
Vibrato	Vibratoyu doğru ve etkili bir biçimde Gerçekleştirebilme	1×							
Yarıyıl Durum Boyutu	Dönem İçi Performans	Dönem boyunca keman dersine gerekli ilgiyi göstererek titiz davranabilme, verilen ödevleri çalışılarak zamanında ve doğru seslendirebilme	2×						
Ağırlıklı Toplam Puan									

(Dalkıran,2008)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Betül YARAR
Doğum Yeri ve Tarihi	ADANA-1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi K.K.E.F Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi G.S.F Müzik Bilimleri Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	<p>Adana Büyükşehir Belediye Konservatuvarı. 2002-2003</p> <p>Yüksek Lisans Eğitimi Sürecinde Yrd.Doç.Dr.Cahit AKSU Ve Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe Meral TÖREYİN İle Şan Eğitimi. (2008/2009)</p> <p>İstanbul Devlet Opera Ve Balesinde Şan Pedagoğu Olarak Görev Yapmakta Olan Gül SABAR İle Şan Dersleri. (2009-2010)</p> <p>Konserler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Öğretmen Okulları Açılış Yıl Dönümü Koro Konseri. Erzurum, 2009 (Koro Şefliği) 2. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Orkestra-Koro Konseri, Erzurum, 2009, (Koro Hazırlayıcısı) 3. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D 53.Akademik Yıl Açılış Töreni Orkestra Koro Konseri, Erzurum,2009 (Koro Hazırlayıcısı)

	<p>4. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Öğretmenler Günü Koro Konseri, Erzurum, 2009 (Koro Şefliği)</p> <p>5. Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuarı Ve Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Dostluk Konseri, Erzurum, 2009, (Koro Hazırlayıcısı)</p> <p>6. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Öğretmen Okulları Açılış Yılı Dönümü Koro Konseri. Erzurum, 2010, (Koro Şefliği)</p> <p>7. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Öğretim Elemanları Konseri, Erzurum, 2010, (Koro Şefliği)</p> <p>8. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Çok Sesli Koro Konseri, Erzurum, 2010, (Koro Şefliği)</p> <p>9. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F. G.S.E.B. M.E.A.B.D. Orkestra-Koro Konseri, Erzurum, 2010, (Koro Hazırlayıcısı)</p>
İş Deneyimi	
Stajlar	—
Projeler	—
Çalıştığı Kurumlar	<p>1. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Öğretim Elemanı (2009-2010)</p> <p>2. Atatürk Üniversitesi G.S.F Müzik Bilimleri Bölümü. Öğretim Elemanı (2009-2010)</p>
İletişim	
E-Posta Adresi	betulyarar@hotmail.com
Tarih	07/07/2010

